Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вӀашагӀкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера дена ★ ШИНАРА, 3 НОЯБРЬ, 1987 ШУ. ★ № 132 (7478). ★ Мах 3 кеп.

Селхан Москве съездий Кремлевски Двореце хьайийллар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 70 шу дизара хетаяь КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совето, РСФСР Лакхехьарча Совето цхьана яь торжественни заседани. Цига «Октябри перестройкей: революци дӀахо йодаш я» яха доклад йир КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева.

ОКТЯБРА ЛЕНИНСКИ НАЬКЪАГӀА

Съездий Кремлевски Двореца торжественни заседани

Адамий вахаре керда зама дӀайолаяь Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци XX-ча бӀаьшерен эггара лоархӀамегӀйола событи а хинна историна юкъеяхай. Саг воацаварен низбарен зӀанараш йохаянь из, ше мукхы йоаца наьха исторически творчества котало я.

2 ноябре Москве хьайийллар Сийлахь-боккхача Октябра хетаяь КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Советон РСФСР Лакхехьарча Советон цхьана яь торжественни заседани. Съездий Кремлевски Двореце гулбелар КПСС ЦК членаш, членалла кандидаташ, КПСС Центральни ревизионни Комиссе членаш, ССР Союзен Российски Федерацен Лакхехьарча Советий депутаташ, профсоюзаши комсомолои бахкийтараш, парте ветеранаш, граждански Сийлахь-боккхача Даймехкен тӀемай доакъашхой, шийтталагӀча пятилетка ударникаш, вай мехка юбилейни торжествашка баьхка доазол дехьара дукха хьаьший, дипломатически корпуса, пресса викалаш.

Ӏуйрийна итт сахьат даьннад. Гулбенначар тӀоараш а тохаш тӀаэц новкъостий М. С. Горбачев, В. И. Воротников, А. А. Громыко, Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, В. П. Никонов, Н. И. Рыжков, Н. Н. Слюньков, М. С. Соломенцев, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, В. В. Щербицкий, А. Н. Яковлев, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, Б. Н. Ельцин, Ю. Ф. Соловьев, Н. В. Талызин, Д. Т. Язов, А. П. Бирюкова, А. Ф. Добрынин, А. И. Лукьянов, В. А. Медведев, Г. П. Разумовский, И. В. Капитонов.

Президиуме иштта — союзни республикай кулгалхой, ленински парте ветеранаш, Октябрьски революце доакъашхой, социалистически Даймехка тӀема а къахьегама а коталоний турпалаш, цӀи хеза Ӏилманхой, культура говзанчаш, военачальникаш, бовзаш бола общественни деятелаш.

Укхаза ба социалистически мехкашкара партийно-пачхаьалкхен, партийно-правительственни делегацешта керте латтараш, цхьайолча пачхаьалкхений президенташи правительствашта керте латтараши, коммунистически болхлойи партей, революционно-демократически, къаман-демократически партей, нах мукъабахара долча боламий кулгалхой, социал-демократе викалаш, цӀи хеза общественни деятелаш.

Цхьана еш йола торжественни заседани лоацца къамаьл а деш хьайийллар КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела **А. А. Громыкос.**

Укхазара, Кремлера, аьлар цо, вай цӀей даькъала дувц советски халкъа, хӀара гражданина. Вай бац ца бовза турпалаш. ХӀаранена ха деза ший къахьегам общества эшаш болга. Дог цӀенен беррига низ дӀалуш хьийга из къа — перестройка исторически гӀулакха дикагӀдола дакъа да.

Октябра гӀулакх вай мехка дахаш да. Цхьабакъда, вай мехка даьха Ӏац. Из бӀаргаго йиш я социализма мехкий толамашка. Из — вежарашха йолча коммунистически болхлойи партей гӀулакхашка, къамаш мукъадахара тӀехьарча халкъий къовсаме, машара тӀехьарча планета дерригача прогрессивни низий боламашка. Советски пачхаьалкхе, вай парти, халкъ лоархӀаш хилар хьахьокх таханара цӀей дездеча вайца цхьана дакъа лоацаш 119 мехкара 163 делегаци хиларо, аьлар оратора.

Ек Советски Союза Пачхаьалкхен гимн. «Октябри перестройкей: революци дӀахо йодаш я» яха доклад яра дош лу Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретара М. С. Горбачевна.

ЧӀоагӀа теркам тӀа а бохийташ ладийгӀа М. С. Горбачева доклад чӀоагӀа дӀаьхдаь тӀоараш деттарца юкъагӀъяьхар.

* * *

3 ноябре заседане дӀахо болх бергба.

Старопромысловски района Маяковске цӀерагӀча городоке хьалкхоаччача Ӏалаьмате дукха да хьалдаь а хьалдеш латта а цӀенош. БӀарччa микрорайон хьахиннай цига, тайп-тайпара тиканаш, наха гӀулакх дара пунктaш а йолаш.

Укх деношка эксплуатаце дӀадала кийчдеш да шоашта тӀахетта мебельни тикеи ательеи хургйола хӀаране 71 квартира йола ши цӀа. Уж хьалдаьраш ба цӀенош деча комбината гӀишлонхой, хӀаьта хӀанз царна отделочни балхаш деш боахк ССМУ-1 болхлой.

— Ер ши цӀа оаха дӀададала йисар дукха ха яц, — аьлар участка мастера Мальсагов Абукара. — Цудухьа укхаза хьожаяьй оаха тхоай дикагӀйола Сальмурзаев Зайнди керте латта отделочникий бригада. Шийна тӀадилла декхар даим ханнахьа а тӀехдика а кхоачашдеш хьайоагӀарех я из барттайна коллектив, цудухьа бӀубенна да тхо ер цӀенош хьалдаь а даьха, Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача цӀейна оахоша деза совгӀат наха кийчдергхиларах.

СУРТА ТӀА: З. Сальмурзаев керте латта отделочникий бригада.

Р. АУШЕВА сурт.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ

КПСС ЦК хьежар «Перестройкана кулгалдара хьакъехьарча балхах хержача органий отчеташ ювцараш партийни комитетий пленумаши коммунистий собранеши ярах долча» дешага.

ТӀаийцача соцам тӀа белгалдоаккх, КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленума решенета хьежжа перестройкана кулгалдара хержача партийни органийи цар секретарийи отчеташ ювцаш партийни комитетий пленумаши коммунистий собранеши парте е езаш хилар. Пленумаш хила еза ерригача моттигерча партийни комитеташка, хӀаьта собранеш — бюроши парткомаши керте латтача юххьанцарча парторганизацешка.

Ергйолча отчетий политически лоархӀам латт ерригача звеношка, парте дерригача боарамашка болх дукхагӀа банза баргбоацаш хиларах, вахара процессаш динамични дегӀаахара цхьайола партийни комитеташ тӀехьаюсилга дӀадаккха дезаш хиларах. Ший балха боагӀаш бола мах бе безаш, бехктокхамеи принципиальностеи хьал чӀоагӀде дезаш, перестройке хьалха латтача коммунисташта, партийни комитеташта, цар кулгалхошта керда низ бала безаш, из юхаувзарашка духхьал дӀаала дезаш да гӀулакх.

Йоагӏ - йоагӀача комитетий бюройи цар секретарийи отчеташ ювцаш союзни республикай Компартей ЦК-ай, парте крайкомий, обкомий, окружкомий, горкомий, райкомий пленумаш 1987 шера ноябре — 1988 шера январе йича бакъахьа лаьрхӀад. Цу ханашка юххьанцарча партийни организацей собранешка ладувгӀа лаьрхӀад бюрой, парткомий, цар секретарий отчеташка. Йоккхийча парторганизацешка парте горкомашта, райкомашта бакъахьа хеттача тайпара партийни конференцешка е хьадечоа вӀаши гаргайолча цехий сменашка, группашка еча коммунистий собранешка е мегаргъя отчеташ.

Соцам тӀа белгалдоаккх хержа йолча партийни органийи цар секретарийи отчеташ большевистски хьисапе гуччахьа дувцаш, гласность, конструктивни критикеи самокритикеи йолаш, йиззача демократически кӀийлеи тӀа, собранеех режиссерски хьисапе кийчъяь заседанеш хургйоацаш елга Ӏалашде союзни республикай Компартей ЦКаш, парте крайкомаши обкомаши декхарийла хилар.

МоллагӀча а партийни комитета балха мах бара критерий цаӀ мара хила йиш яц — экономически, социальни, духовни сфере бокъонца дикагӀча оагӀорахьа холуш дола бухсоццаш хьахиннар. Дувцар хила деза диззаи хьаьддан: партийни организаци общество кердаяккхара процессана керте латтий, наха творчески импульс лой цун балхо, порядоки дисциплинеи чӀоагӀъеча, къахьегамхой къахьегарен бытен хьалаш, цар вахара хьал тоадеча боаха гӀа холуш бий, яхача хаттараштa жоп луш.

Отчеташ еча хана хӀара партийни организаце кӀоаргга демократизаци Ӏалашъергйола, партийни вахаре бокъонца новкъосташха йола, дувцара паргӀатон коммунистий гӀулакхий цхьоагӀои йола атмосфера чӀоагӀъергйола гӀулакхаш чакхдаха деза. Дагабовла боагӀа иштта партерен бӀаргча хьаийцача общестерен демократи дӀахо а дегӀайоалаяра дешай хьакъехьа. Вай экономика хозрасчетеи самофинансированеи принципаш тӀа яккхарца дувзаденна парторганизаце балха чулоацами хьадда дола декхараши дувца деза. Бюрократизмаца, уровниловкаца, иждивенчестваца чӀоагӀагӀа къовсам лоаттабара теркам тӀабахийта.

Пленумаши собранеши кийчъяра процессе къахьегамхоща, ерригача общественностаца дагабовла беза партийни комитетий балхах царна хетар довзаран теркалдараи. Йизза гласность хулга, хӀара коллективе, районе, городе перестройка мишта ю демократически дувцара, дискуссеш яра, царца массови информаце средствашка а, шерра таронаш хулга Ӏалашде.

Пленумийи собранейи балха юкъе дакъа лоацаш лакхе латтача органий викалаш, царца КПСС ЦК членаши членалла кандидаташи хиланза баргбоацаш ба аьна белгалдаьккхад.

Хержа йолча партийни органий, цар секретарий балха боагӀаш бола мах бе беза, хьалхашка этта кадрови дешаш къоастаде деза партийни комитетий пленумашеи коммунистий собранешеи перестройка яра кӀоаргга а критически а анализ яра кӀийлен тӀа. Нагахьа санна дешаш дувцача хана хержа йолча органа кулгалхой чӀоагӀбе е цун состав кхы тӀа хьалйиза езаш хуле, партийни комитета пленума, юххьанцарча, цеховой организаце коммунистий собране (конференце) йиш я цу органа цхьабола членаш хувца, ший декхараш кхоачаш ца даь е во гӀулакхаш дарца ший сий доалаь болхлой цунна юкъера дӀабаха, хӀаьта бюрос, парткомо лерттӀа болх баь беце, уж юхахаржа.

Партийни комитетий пленумашка, коммунистий собранешка перестройка проблемаш, цига аьнна предложенеши замечанеши ювцаш хьахиннар вӀашагӀтохара, дийцарий итогех практически балха тӀен КПСС XIX Ерригсоюзни конференцега материалаш кийчъечеи пайда эцара гӀулакхаш де оттадаьд соцам тӀа.

Яхъа дневник

ЛаьрхӀар кхоачашду

Шоаш тӀаийца социалистически декхараш ханал дикка хьалха кхоачаш а даь, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 70 шу дузача юбилейна дика къахьегама совгӀат а кийчдаь, накъабоагӀа Грозненски биохимически завода болхлой. Дерригача технико-экономически хьокхамий итт бетта план кхоачашъярах рапорт делар цар 24 октябре. Пачхаьалкхен планагӀа лаьрхӀачул совгӀа цу юхедисача деношка цар маьхалъяьккхар 800 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци, хӀаьта заданел тӀех цар арахийцар 550 эзар сома маьха товарни продукци.

Ший потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараш а толамца кхоачашдаьд завода коллективо. Къахьегама овсарле лакхъяра план 2,7 процент тӀехкхоачашъяьй цо. Духхьала из лакхъяра чотагӀа хьаяьй планал тӀех арахийцача продукцех дукхагӀъяр. Арахецача продукцега дӀабода мах лохбарах, бийдал, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах планал совгӀа укх шера 257 эзар сом пайда баьб завода болхлоша пачхаьалкхенна. ДӀабахача итт бетта цар баьча балха итогаша хьахьокхачогӀа шоаш тӀаийцача декхарий еррига пункташ толамца кхоачаши тӀехкхоачаши яьй цар.

Октябра юбилейна накъаяхара предприяте цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Кадыров Азит Абдул-Рашидович керте латтача цеха коллективо.

* * *

Укх юбилейни шера шоаш тӀаийца доккхий декхараш толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаяьча Нохч-ГӀалгӀай шурий промышленноста производственни объединене болхлоша бизза пайда ийбу шоай таронехи кхоачамехи. Цунга хьежжа да доахаш дола производственни хьокхамаш. Ер шу доладелча денз пачхаьалкхен планал совгӀа цар маьхалъяьккхай 160 эзар гаргга сом мах бола тайп-тайпара продукци, оттабаьча боарамал тӀех арахийцай ши бӀаь эзар гаргга сома маьха товарни продукци. Шоай потребителашта продукцена поставкаш яра договорни декхараш а толаме кхоачашдаьд цар.

Производства эффективность лакхъяра даькъе лоаттабеча къовсаме а дика кайоалаш хьайоагӀа объединене коллектив. Къахьегама овсарле лакхъяра планови задани йигъи ахи процент тӀехкхоачашъяьй цо. Хьаеча продукцега дӀадолар лохдарах, кхом барей хьурмат дарей режим чӀоагӀъярах укх шера цхьа миллиони 251 эзари сом пайда баьб цо пачхаьалкхенна, из хул планагӀа лаьрхӀачул 400 эзар сом дукхагӀа.

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача цӀей сийна яьржача яхье башха - дика толамаш даьхад Бакаев Бока керте латтача Грозненски молкомбината, Бачаев Сивадг, Таштиев Казбека кулгалдеча Наурски Шелковскойи шурий заводий коллективаша. Цар итт бетта задании юбилей сийна тӀаийца декхараши дикка тӀехкхоачашдаьд.

СИХЪЯЬ ЧУЕРЗАЕШ Я ГУЙРЕ

Укх шера санна дукха доакъара свеклаш кхеяьяц Сунженски района XIX партсъезда цӀерагӀча колхозе. Геноев Рамзана кулгалдеча бригаде хӀара гектара тӀара юкъера лаьрхӀача 800 центнер чуэц из хӀанз. план 500 центнер йолаш. ХӀаьта хьалха дӀаихача шерашка ши бӀаь центнерал дукхагӀа хилацар.

Из культура иштта дика хьувкъаяро йиш хилийтай хӀанзле йиъ эзар тонн гаргга доакъара свеклаш кийчъе. Кхы а кӀезигагӀа яле, цаӀ-ах эзар тонн яргхиларах шеко яц.

Хьайбаш Ӏангара доахача юкъа колхоза эшачул а дукхагӀа да из моша доакъар. Цудухьа, из кӀезига долча «Победа», Кирова цӀерагӀча колхозашка, «Серноводский» совхозага дохкаш да совдаьннар.

— Доакъара свеклаш укх шера иштта дика хьувкъарггхиларах тийша дар тхо, — дувц колхоза керттерча агронома А. И. Мельникова. — ХӀана аьлча, ший ханнахьа аьхача, удобренеща хьаьндаьча, макхаш даьха, культиваци ль дика кийчдаьча лаьтта дӀайийнаяр уж Геноев Рамзана бригадо. ТӀаккха доалдеча хана агротехнически цхьа мероприяти йитанзар кхоачаш ца еш. Эшаш моттиг хилча бийсан а болх бора гектарникаша.

Э. ТОЛМАЧЕВ.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

Хувцамаша толамаш доахийт

Шалински района «Джалка» совхоза шурий ферме тха машина дӀачуяхийтанзар дежурни волча скотника Лукаев Вахас. Тхо тхоаш а чудахкийтанзар молхаш тӀаеттача опилках яьча дезбарьере гӀолла чакхдаьлча мара. Холуш дар хьайбай унахцӀено лораяра укхаза йовхо елга.

Ферма контора хьалхашка лаьгӀо хьекхача михо лестаеш ЦӀе байракх я урагӀъяхийта. ХӀара кхоабача Ӏаттагара шура яккхара дола социалистически декхараш кхоачашдаьча дояркай коммунистий Хизриева Зулай, Довлеткураева Мадинай, Алиева Маликай, Лукаева Антонинай. (Хизриева Зулай ферма парттруппорг я), царна къаьстта а доккха новкъостал даьча скотникий Дадашев Сатуй, Лукаев Вахий, Ӏаьсий леладеча Умарова ЗулпаӀий, Альвиева Деший сийна айъяьй из.

— Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара сийна яьржача социалистически яхье котало яьккхараш ба уж, — йоах ферма заведующе Халиев Мумаде. — Духхьал цар дика къахьегаро бахьан долаш, укх шера пачхаьалкхен планагӀа йоагӀа 1160 тонн шура, цхьоалагӀа октябрь хьатӀакхоачаш дӀаелар оаха, хӀаьта карарча пятилетка шин шера яр кхы а хьалха — август бутт юкъекхоачаш.

Сево вӀаштӀехьдоалийт шун иштта къахьега? — аьнна оаха даьча хаттара жоп луш: «Ферме наха беча балхага, хьалага хьежача шоашта ховргда шоана», — аьлар совхоза парткома секретара А. Берсанова.

...ЦӀена, лостам болаш я хьайбаш латтача цхьоалагӀча корпусе. Дика кийчъяьй из Ӏана. Доахан латта хьалхара мутӀ болалуча, уллув хьалъуллаш цӀе вымпел а йолаш, улга тӀа хьалтеха кахьат доалл. Цу тӀа даьча йоазоно хьахьокх цига латтача хьайбашта доал деш Хизриева Зулай йолга. Цо бетташ 21 етт ба, хӀаьта яхь Алиева Маликайца лелаю. Шу доладелча денз царех хӀаране яьккха шура а я цу тӀа дӀаязъяь. Маликас хӀара кхоабача Ӏаттагара итт бетта 2496 килограмм шура яьккхай, хӀаьта Зулайс — 2481 килограмм.

Алиевас шура дукхагӀа яьккха йоллаше а цӀе вымпел Зулайна ялар фуд шун? — хетт оаха.

— ГӀулакх миштад аьлча, — йоах Берсанова, — ферме котало яккхарах телачул совгӀа, хӀара корпусе котало яьккхача дояркана а лу цӀе вымпел. ХӀаьта уж шиъ шо-шоай корпусашка йоккхагӀа йола доярк аш а я, яхье хьалха а латт. Бакъда, итт бетта царел дукхагӀа шура Довлеткураева Мадинас яьккхай.

Дояркашта юкъе яьржача яхье Мадинас соахка а котало яьккхар. Из толам баккхарах мах боацаш кхо бутт баьнна Ӏаса делар цунна.

Чура нувхаш арайоаха керда транспортераш оттаяь дика тоаяьй хьайбаш чулатта цу ферма вож ши корпус а. ХӀаране чу тайп-тайпара балхаш деш цхьацца саг мара вац.

— Дежурнеш ба уж, кхыбола нах цӀеча уголоке салоӀаш ба, — йоах Мумаде. — Ӏуйрийна божа бийтта, помещенеш, доахан цӀендаь а баьнна, божа шозлагӀа бетта беза делкъа ха хьатӀакхаччалца мукъа ба уж.

...Сийрда, йӀайха, паргӀата я ферма цӀеча уголоке. Телевизорага хьежаш дукха нах багӀа. Ферме яхье котало яккхарах Довлеткураева Мадинайна енна цӀе вымпел а улл укхаза хьалъэлла. Уллув йоаллача «Молния» тӀа дувц цо кулгалдеча коллектива карагӀдаьннарех (корпусашта юкъе яьржача яхье а котало яьккхай цо).

— Нах морально а материально а белгалбахара йоакхо яро, социалистически яхь, моттийтара а доацаш, лерттӀа вӀаштӀехьъяккхаро, балха а салаӀара а хьалаш тоадаро безам хулийт тха коллективерча хӀаране ма хулла дикагӀа къахьега. Цу гӀулакхо толамаш а доахийт, — йоах Хизриева Зулайс.

Бакълув Зулай. Хьайбаш леладерий балхацара безам совбаккхара тӀеххьарча хана керда хӀама юкъедоаладаьд ферме. Яхье котбаьннараштa премеш теларал совгӀа, планал дукхагӀа яьккхача шурий, тӀакхийттача цун хьоанала хӀара процентах а ахча лу дояркашта. Хьалха, из юкъедоаладалехьа, толашагӀболча доярк аел яхье хьалхабовла шоай низ дӀакхоачаргбоацалга а ахчан премеш шоашка кхоачаргйоацалга а ховш, цхьаболча дояркаша бе-башха доацаш дора шоаш дер. ХӀаьта хӀанз хӀараяр гӀерт ма хулла дукхагӀа шура яккха а цун хьоанал тӀакхетийта а.

— Укх шера кхаь квартале баьча балха итог еш, хьайбаш Ӏангара доахалга дика вӀаштӀехьдаккха, мехка дукхагӀа продукци ле; аьнна, ерригача къахьегамхой коллективашка КПСС Центральни Комитето даьча кхайкарала жоп луш, тхоай таронашка а хьежа керда социалистически декхар тӀаийцар тха ферма болхлоша, — йоах Берсанова.

ХӀаьта цар дош деннад 1987—1988 шерашка хьайбаш Ӏангара доахача юкъа; пачхаьалкхенна планал итт тонн дукхагӀа долаш — 80 тонн дулх, 50 тонн дукхагӀа йолаш — 850 тонн шура дӀаяла. «ШийтталагӀа пятилетка — диъ шера» яхача де визагӀа къахьега.

ТӀаийца декхараш кхоачашдара дика ларда а еллай укх шера тха хьайбаш леладераша,— дувц дӀахо Берсанова. — Ӏангара доаккхаргдолча хӀара хьайбана лаьрхӀа 21 центнер доакъара единица Ӏалашъяьй. Цхьа дакъа ча ца лаьрхӀача, дерригa доакъар хьатӀадена ферме дӀаоттадаьд. Соахка планал ши бӀаь тонн дукхагӀа шура дӀаелар оаха пачхаьалкхенга, укх шера 250 тонн дӀалургхиларах шеко яц. ХӀаьта из ерригa дӀалаьрхӀача шура дӀаялара карарча пятилетка план, диъ шера кхоачашъе вӀаштӀехьдаргда.

М. ХАМАТХАНОВ.

Дукха кагирхой ба «Урожайный» совхозе къахьегаш. Йоккха я совхоза комсомольски организаци, 385 саг чувоагIа цу чу. Боахаме хьалхалаттачарех я бьцадаараш леладеча № 10 йолча бригада комсомольско-кагирхой коллектив. Лакха хьокхамаш даьхад цо юбилейни шера. План 482 тонн йолаш, 642 тонн бьцадаараш дехкад паччахьалкхенга, тIехкхоачашъяьй кхыдолча хьокхамий а планаш.

СУРТА ТIА: комсомольско-кагирхой бригада членаш (аьрдехьара аьттехьа уралатт) М. Юсупова, З. Висхаджиева, Х. Ишаева, аьрдехьара аьттехьа Iохайша багIа Х. Исмаилова, Х. Лорсанова, З. Нажуева.

И. ПЛИЕВА сурт.

Коммунистех дола дувцараш

ВЕТЕРАНАШ КЪАЛУШ БАЦ

Сиха дIайода ха. Селхан дIадоладелча санна хетт шера эггара хьалхара къахьегама ди. ХIаьта тахан—торжественни собрани.

— ХьалхагIа а ниислора Вера Георгиевна заводской клуба сцена тIа йоалаш моттигаш: е коллектива собране къамаьл де дезаш, е дика болх барах совгIат хьаэца. ХIаьта тахан ший цIи яькхачул тIехьагIа сцена тIа хьалтIайоалача хана цIаьхха сихха деттадала доладелар дог. БIаргашка кхехка хий дар.

— Баркал, хьаьнала къахьегарах, тхо тешаш да дIахо йодача хана а хьай дикача хьокхамашца Iа тха дегаш хьестаргхиларах, — аьлар цунга совгIат дIалуш.

Шийна хьожадаь совгIат хьа а ийца сцена тIара лохе яьлар къахьегама ветеран. Цу хана дагадехар Болтовскаяйна дIаьха шераш.

МаIача сага а хала да производстве сменни инженер - технолог хила. ХIаьта Карабулакски химически реагентий заводе цо из болх бу 14 шу да.

ДагадоххарагIа наразцанзар из гIулакх Вера Георгиевнас, цу отрасле хьалхагIа кIезиг-дукха болх бaь опыт йолаш яр из Орджоникидзевски индустриальни техникуме деша йодаш, цул тIехьагIа Кемеровски областе цементни заводе болх а баьбар цо.

Чоалхане аппараташ, оборудовани хиларца белггала яр керда производство. Цхьан дешаца аьлча, юха а Iомаде дезаш дар деррига а. Тахан дикача дешашца хьоахабу цо шийна говзал караерзае новкъостал даь, йIаьхий къахьегама опыт йола нах, химически реагенташ хьаяра производство дика йовзийтар цар Вера Георгиевнайна. Уж бар керттера инженер В. Жидков, смена начальник П. Тонкогубов, кхыбараш. Уж нах бахьанце дика каяьлар къонача специалиста ше хержа балха говзал йизза караерзае.

Цо дIадоладаь кердадар хьем боаццаш хьаллоацар грузчикий бригадира З. Фролова, тIема ветерана аппаратчика Евдощенкос, сушильни отделене машиниста А. Копылова, йIаьхий производственни опыт йолча кхыча новкъосташа.

Атта дарий коммуниста Болтовскаяйна юххьанца? Дацар. Нийслора къахьегама дисциплина телхаераш а, цехерча кхыча коммунисташа дIааьннар тIа ца эцараш а. Уж нах «меттабоалабара» дукха къахьега дийзар. Цхьабакъда, Вера Георгиевнайца цкъа къамаьл хинначул тIехьагIа кхы шозлагIа харцо цо ловргйоацалга дика кхетадора дисциплина телхаечар.

Иштта дегIайоагIаш, низ болаш латтар коллективага, цунца — сменни инженерага В. Болтовскаяйга а. ХIанз каст-каста КПСС мугIарашка отта кийчлураш рекомендаци ялар дехаш а боагIар из йолча. МоллагIчоа из яла кийчъенна-м Вера Георгиевна а ягIацар, бакъда цо рекомендаци лургья аьнна бехктокхам дIа тIаийцача массава тешаш вар къонача коммунисто шийх бенна тешам боабеог ца хиларах.

Тахан КПСС членаш хила шоашта рекомендацеш Болтовскаяс цхьан хана ялараx доккхал деш ба къона коммунисташ лаборант З. Шаповалова, инженер О. Кайбекова, аппаратчик А. Есинов, кхы дукха а бараш.

Сиха дIадахар шераш, хIанз пенсионерка хила а кхийнад, бакъда, предприяте дIадаха шераш геттара а кхоачара хет къахьегама ветерана. Атта-м хиннадац уж, цхьабакъда хоза шераш-м дар.

Хьаэцаргда вай духхьал юххьанцара заводской субботникаш: иллеш, доахаш, сакъердаме болаш къахьегар наькъаш дохкача, бетонни площадкаш йохкача, гаьнаш, кIотарташ йогIача.

Тахан а массанеца цхьана заводской проходной чанхйоал ветеран. Машинист йолаш къахьегаш я Вера Георгиевна ше пенсе яле а. Ший балха, вахара, коллектива чIоагIа раьза я из.

А. СИНЧИНОВ,
Карабулакски химреагентий завода партбюро секретарь.

Политически экономически дешара системе

ВАХАРЦА АЙХХА БУВЗАМ БОЛАШ

Советски наьха политически культура лакхъяра, мохк социально-экономически дегIаухалга сихдара парте каралаьца никъ кIоаргга бовзара, кердача хьисапе экономически уйлаш хьаяра тIалеста ба политически а экономически а дешара системе перестройка ярах бола КПСС ЦК соцам.

Из перестройка мишта чакхйоал тха «Красный молот» яхача заводе?

Кердача дешара шера идейно-политически боарам лакхбеш ва 327 коммунист, 250 комсомолец, экономически образоване системе дешаш ва 764 саг.

ЛадувгIараштa пайда луш, массане а дакъа лоацаш чакхьлар хьалхара занятии № 3 йолча цехе (пропагандист Е. С. Коротков), № 4 йолча цехе (пропагандист И. С. Душков), № 6 йолча цехе (пропагандист Л. С. Макарова) вIашагIъехкача группашка. Парте чура а арахьара а политика кIоаргга йовзийташ чакхъювл занятеш И. Умнов, Н. Косенко, С. Батукаев, А. Кузнецов пропагандисташ болча группашка а.

ДукхагIйола занятеш хьалхарча IаьдалагIа лаьрхIача во чакхъяьннай ала йиш яц, хIаьта а, хIанз дIадехачунга хьежача гуш да пропагандистски болх белггала тоабанза баргбоацалга. Занятей чулоацам кIоарга ца хиларал совгIа, занятешка нах хьа ца боагIаш а моттигаш хиннай. Балха тIерабала йиш яц, аьнна, йиллача хана занятеш хиланзар №№ 1, 7, 12, 13 йолча цехашка (пропагандисташ А. Хмелев, Б. Чагаев, В. Колесников, П. Солодовников). Иштта занятеш ца еш тIехьабаьлар экономически знаней 4 школе.

Уж кхоачамбоацараш хиларах эггара хьалхарча даьккъе бехке ба цехий парторганизацей секретараш. Укхаза практика а хинна дIаэттад партсобранешка пропагандистий отчетага ладувгIалга, лохьеннай коммунисташта юкъера партийни дисциплина, парткомо, ВЛКСМ комитето, профкомо тIахьожам эсала лоаттабу.

Кхоачамбаь Iе йиш йолаш болх бац заводе вIашагIъеллача экономически совето а. Цехаша, отделаша беча балха анализ йиц, из бахьан долаш занятешка болха пропагандисташ эша материал йоацаш бус, хац планови заданеш кхоачашъяра новкъарле еш дар фуд, ше-шийна финансировани яра малагIа кийчо ю заводе.

Хьалхара занятеш чакхъяьлча парткома заседани а яь, дийцар уж кхоачамбоацараш. ЦIенхаштта бехк бир занятеш ца еш цхьайола группаш йитачарна, белгальккхар цхьаболча пропагандистий балха тIа хайра хувцаденна хIама доацилга. Занятеш юкъагIъяхарах партийни бехктокхаме эзар №№ 1, 7, 12, 13 йолча цехий парторганизацей секретараш Мальсагов, Шишханов, Абраменко, Исрапов. Партийни организацей секретарашкара, пропагандисташкара хьадийхар политпросвещене система беш бола болх овлангара денз тоабелга. ТIадиллар ноябрь бетта хьалхарча деношка завода массайолча цехови партийни организацешка хьайийлла партсобранеш а яь, хьалхара занятеш мишта чакхъяьлар дувцалга, болх тоабара хоадам болла мероприятеш отта а яь, чакхйоахалга. Иштта завода методически а, экономически а советашкара хьадийхад пропагандисташта халданза новкъостал делга.

Политпросвещене системе тахан керттердар да занятешка дийна дискуссеш хилар, хIаранена хетачунга ладувгIилга, дикагIйола опыт дIа-хьа эцалга. Iомаеш йола марксистско-ленински теори айхха бувзам болаш хила еза производственни дешаща, социально-экономически дегIаухалга ма хулла сихдергдолаш.

Л. МАКАРОВА,
«Красный молот» яхача завода радиовещане редактор.

«АГИТАТОРА БЛОКНОТА» АРГIАНАРА НОМЕР

КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пропагандан агитацеи отдела «Агитатора блокнот» яхача журнала аргIан номер кепатеха араяьннай. Из дIайолалу философски Iилмай кандидата Грозненски мехкдаьтта института доцента А. Манкиева «Сийлахь - боккхача Октябра наькъагIа» яхача статьяца.

Журнала номер тIа кепатехай СССР Лакхехьарча Совета депутата ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода токара Т. Халгуева «Революце гIулакх дIахохьу» яха статья. Иштта кепатехай А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чанхдоаккхача завода воккхагIволча оператора В. Курилова «Дагалаьттар кхоачашхиннад», А. Шерипова цIерагIча колхоза парткома секретара «Интернационалисташ» хьалкхебу яха статьяш.

«Кердадар революце хьакхолл» яхача рубрикана кIал я «ХIаране дег тIа бода никъ лаха ховра цунна» яха исторически Iилмай доктора П. Юсупова статья.

Транспорта балхах дувц КПСС обкома промышленно-транспортни отдела инструктора В. Емельянова «Тоаде мовхьаш дIа-хьа кхахьар» яхача статья тIа.

Номера публикацешта юкъе я НГIАССР Госагропрома отдела начальника Г. Петросова «Сухалбара ритме къахьега» яха статья.

Сийлахь-боккха Октябри Нохч-ГIалгIайчеи

РЕВОЛЮЦЕ БIУХО

Къулбаседа Кавказе граждански тIом хиннача ханарча, дукха ахкарагIа IажагIъеннача материалашта юкъе да 1920 шера 24 январе цIеча повстанчески эскара Терски областа эскара хьакъеха теха № 1 йола приказ. Цу тIа аьннад: «Кавказски краевой комитета директивашка хьежжа Терски областа чухь фронте событеш яржаш хиларца дувзаденна аз лерхI деррига повстанчески эскараш са юкъарча командоване вIашагIтоханза даргдоацаш, цудухьа приказ а лу:

1. Дерригача повстанчески эскарех цIеча повстанчески эскара Терски областной группа, аьле, цIи яккха.

2. Хьем боаццаш кхаь дийнахьа йолча хана эскара группа штаб вIашагIтоха, административни, оперативни, политически отделаш юкъе а йолаш.

3. ХI-ча эскара штабагара вена эскаре гIулакхе вола Дудаев Султан группа штаба начальникалла хьожаву аз».

С. М. Кирова директивни указани кхоачашъеш дола из документ, керда хIама а хинна дIаэттар, къонахчал долча коммуниста Дудаев Къахьарма Султана балха тIа.

Исторе чухь кIезига дац халкъа вахаре хула кIоарга социальни хувцамаш цхьацца болча наьха вахареи балха тIеи къаьгга гучадувлара хьокхамаш. Дудаев Султана революционни турпален кIоаргача пафосах диза дола къаьга вахар Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хинначул тIехьагIа Нохч-ГIалгIайчен халкъий вахаре хинна социальни дика хувцамаш чулоацаш да.

ЗIамига бер долча хана (из ваьв 1896 шера Мочкъий-Юрта) юртарча наьха вахар зувш, цунна бIаргадайра социальни ниисхо ца хилар, къахьегача наьха геттара къе хьали тунеядций дIаьхий вахари, цар йоаца политически бокъо, цунна дайра наха юкъера моастагIали гоамали, кхетадир из деррига а мишта хьахулаш да.

Хьал долча эпсара дезале цо зийра ший да гIулакхе хиннача эрмалой къаьнарча городе Карсе а кхыча моттигашка а иштта хьал хилар, нах иштта бала озаш хIанаб кхетаде гIийртар.

Городе Карсе гимназе деша волавелар из, йистеькхар 1915 шера городе Владикавказе. Цул тIехьагIа прапорщикий школе деша а вахар. ТIаккха эрсий къаьнарча эскаре поручик а волаш, дунен хьалхарча тIема юкъе дакъа лаьцар. ТIема операцеш еш кхетаме кулгалдарахи ше майра тIом барахи цкъа енна Iанзар цунна георгиевски кавалера цIи.

Дудаев Султана вахара никъ хийцар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце. Цо жоп делар цунна дагалаьттача дукхача хаттарашта, революционни творчества уйла чуйоссайир цунна. ХIаьта эггара хьалха цо кхетадир хулаш долча хувцамий Iалальмате боккха лоархIам хилар, боккхача безамца тIехьа а ваьлар дуне революционни эргадаккхара кулгалдеча партена.

Революце хьалхарча шере а ленински парте мугIарашта юкъевода из, цун балха юкъе хьинаре дакъа а лоац. Октябрьски революце идеяш котъяргхиларах визза оптимистически тешаш даьга яздиу цо:

...«ХIанз со эпсар вац, коммунист-революционер ва. Цудухьа вай цхьан тарлургдац. Iа кхетаде деза аз леладер, нагахьа санна хьай вахa безам бале. Къаьнардар ший ха яьккха дIададьннад, цунца цхьана дIабаьнаб хьогара хьал дола нах а. Кердадар хьакхолл хIанз революце, цудухьа аз ях хьога, погонаш тIера Iояха, тха новкъа вала».

Дудаев Султана вахара новкъа лоархIаме хилар, С. М. Кирова аьннача тайпара, «мехкдаьттацеи ялатацеи йIаьхийча моттигий наIараш лоархIа», Советски России, Къулбаседа Кавказ, Закавказье вIаши ювза, лоархIаме стратегически пункт йола революционни Астрахань.

Цига Къахьарма Султан большевикий подпольни комитете хилар, цIеча командирий курсаш чакхъяьхар С. М. Кировца ХI-ча ЦIеча Эскара штабе болх а бир.

Астрахане Дудаев Султана байзар цIи хеза бола революционераш Г. К. Орджоникидзеи А. И. Микояни. Царца гIулакхаш деш хиларо идейни чIоагIвир из, котдаргхиларах тешам болийтар, хьахийтар цун революционни навыкаш.

Хьаэттар 1920 шу. Дерригача халкъаца чIоагIало а лувцаш ЦIеча Эскаро хIалакйора деникински ординаш. ТIехь-тIехьа шерагIа баржар Къулбаседа Кавказа територе тIа партизански болам. Лакх а шер а лора партизански болам Нохч-ГIалгIайчен, Черсий-Балхаройчен, Къулбаседа ХIирийчен лоамашка. Уж ерригa партизански отрядаш доалдара цхьа центр еш вIашагIтоха езаш яр. ХIаьта С. М. Кирова инициативагIа Дудаев Султан Нохч-ГIалгIайчене вайт Нохч-ГIалгIайчен, Черсий-Балкхаройчен, Къулбаседа ХIирийчен партизански отрядий тIема гIулакхашта кулгалдеча цIеча повстанчески эскара Терски областной группа штаба начальник а волаш. Цу группана команда еш вар Н. Ф. Гикало.

Уж ши кулгалхо дукхача даькъе вIаши тара вар. Уж гаргаозар цхьан ханнара хиларо, хIара бIухочунца гIулакх леладе ховш хиларо, керттера а Советий Iаьдал чIоагIа дезаш бIубеннеи бола денал дола бIухой хиларо. Дудаев Султана цIераца ювзаенна я вIашагIтехача цIеча повстанчески эскара Терски областной группа балха йоккха йоаца, бакъда къаьстта бехктокхаме йола юкъ.

1920 шера 26 январе юкъедоаладу ВЦИК-о чIоагIдаь, № 4 йолча приказагIа дола эскара юкъара дисциплинарни устав. Цу тIа аьннад: «Ерригроссийски Центральни Исполнительни Комитето чIоагIдаьча дисциплинарни служба уставагIа командираши начальникаши бокъо йолаш ба дисциплинарни взыскани е». ЦIеча повстанчески эскара Терски областной группанеи Астраханcки района цIеча Эскараи юкъера бувзам чIоагIлу.

Отряд эргаьккха тоаярца дувзаденна сов дукха болх боллаше а, Дудаев Султана диццлац ший бIухой лерттIа быт хила езалга: № 4 йолча приказа 4-ча параграфа тIа йоахар: «Административни отделага шозлагIа приказ лу аз: кхы а нах тIакхетарагIа ма могга сихагIа тоае еза зданеш». № 6 йолча приказа тIа цо дIадех: «тIакхийттача наьха списоки батальона командирашта герзи хьем боацаш административни отдела строевой даькъага дIале».

КIаьд ца луш болх беш вола С. Дудаев сиха везавелар новкъосташта. Штабе нах цецбувлар цунна иштта чIоагIа болх бе харах, лакхача дегIара, ниисса дегI леладеш вола из зIамига саг тIема ерригача позицешка бIаргаго йиш яр.

«Штаба начальника гIулакха тIа оттаваьча юххье денз гIулакх дика довзаш, новкъостий теркамбеш, къаьстта сабар долаш хилар бахьан долаш тха ерригача отряда безам цунца бар», яхаш язду отряда политотдела хьалха хиннача начальника А. Ф. Носова.

ДоттагIаша шийга цIавахе, шоай дезалах бIаргтоха аьлча, оалар цо: «ХьалхагIа штаб чIоагIъе еза. Керттера вай фронт укхаза, Нохчийче я... Гаргарча наха-м сабардергда. Дукха хьийжад, кастта бIаргагургда».

Кастта котдовргхиларах, граждански тIом чакхбала кIезига ха йисарах, халкъа ниисхон гIулакх котдаргхиларах чIоагIа тешаш вар Дудаев Султан.

«Султана письмо дайтар тхога. Цу тIера хайра тхона из Нохчашкахьа волга. Цун чIоагIа безам бар ший нах бIаргаго, касталуш ГIалгIайчене цIавоагIаргва со, яхаш яздора. Тхо чIоагIа гIаддахар, сихагIа из бIаргагор ловра тхона. Ялх шу дар из тхона бIарга ца гу». — Иштта дувц цун йишас Тамарс.

Бакъда из бIаргаго йиш хиланзар цар. 1920 шера 31 январе Воздвиженски слободе тIом беш вийра Дудаев Султан. Къахьегача наьха ираз бахьан къовсам лоаттабеш са дIаделар цо. Укх тайпара хилар цо тIехьара баь тIом.

1920 шера 31 январе шийлача Iуйрийна 14 пулемети йоккха йоаца подразделенип мара йоацача, 350 сагах латтача повстанций отряда духьала тIом болабир виъ эзар гаргга салте юкъе волча кIайча эскаро, йоккхийча топий батареяши ах бIаьннега кхоачаш пулеметаши йолаш.

Цу тIем тIа дакъа лоацаш хиннача цхьание укх тайпара бувц из тIом:

Деникински командоване керд-керда эскар тIаоттадора тIема. Меттахьа етташ уж хIалакбора цIеэскархоша. Бакъда цIеэскархой а боабора. Дудаев Султана когах чов хилар. Ког дIа а бийхка, Николай Гикалоца цхьана даькъ тIара вокх даькъ тIа водаш, бIухой дог айдора, тIом бара шийгара хьокхам телар. Кхийтта вежар пулеметчик. Султана хьалаьцар цун моттиг, пулемет етта волавелар. Цу тIем тIа массехказа эттар из боабаьча пулеметчикашта метта.

Кхы а эскар тIа а кхувлаш, йоккхий топаш а уттаеш, дIахо тIом бора деникинцаша. ТIехь-тIехьа низ лаьгIлора цIеэскархой. Эггара кхераме хьал эттар слобода къулбехьен - малхбузен оагIорахьа. ХIанз-хIанз тIехьашка бовргба, аьнна, хеталора. Цу низкъалча минута цига кхаьчар Дудаев Султан. Даггара хьабеча тIема духьала атаке гIовттабир цо бIухой, из бахьан долаш дуккхабараш бовчара а баьхар, ерригa отряд кIалхаръяьккха хила а мег.

Цу хана цун 24 шу мара дацар.

Геттара кIезига ваьхар Дудаев Султан. Бакъда сийрда лар йитар цо. Нах дукха безаш, царна дикадар де ловш, ниисхо езаш яр цун уйлаш, сакхетам. Цу оамал тIара хьадоагIар цун революционни хьинари къонахчали. Цудухьа вицвалийтац из тIехьенаша. Цун сий лораду Даьхенна а, хьатIакхувча тIехьенашта а къахьегамхошта гIулакх дара сий дола хьокхам из хиларах тарра.

Цун цIи лелаеш я город Грозне хозагIйолчарех цхьа улица — бульвар Дудаева.

П. ЮСУПОВ,
исторически Iилмай доктор, профессор, М. Д. Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта института философеи Iилма коммунизмаи кафедра заведующи.

Вознесенски газ чакхйоахача заводе Дугиева Лайлас болх бу ши-кхо шу мара дац. Юххьанца укхазара дIаболабелар цун къахьегама никъ.

Балха говзал сихагIа караерзае гIерташ ший боккхагIа болча, къахьегама йIаьхий опыт йолча нахагара ца ховр хьаIомадеш хиларах хIанз йизза говзанча хиннай Дугиевайх.

Цул совгIа Лайла дика йовз заводе хьинаре общественница хиларах тарра а. Из я цеховой комсомольски организаце секретарь.

Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизарга йолча социалистически яхье яьнна я Дугиевас къахьегаш йола лабораторе коллектив. Укх тIехьарча хана даккха хIама доацаш хул лабораторе болхлоша яь химически анализаш. Цу юкъе кIезига дакъа дац Л. Дугиевай.

СУРТА ТIА: Л. Дугиева.

Б. БАБХОЕВА, сурт

Обойщикий дезала подряд

— Ма хоза гIандаш да уж, малагIча тика чура нийцад Iа уж? — аьнна хаттар дир дIадахьа арадаьха латтача креслай даьга цхьан кхалсаго. Гуш дар таханарча мебела мода «чам» цунна дика бовзалга. Да а дар уж креслаш нагахь саг царга ца хьожача тIехвоалалургвоацаш хоза кийчдаь, ший тайпарча догамца кхаьла. Тика чу уж тайпара гIандаш хилац. Цхьан мастера кулг-говзал я царна тIаяхар.

— ДIакховса кхо а хеташ укхаза хьаденадар аз ераш, — вокхо аьлча, цецъяьннача латтийсар кхалсаг.

— Мишта дIакховса? — хьаттар цо юххера а.

— Ховргдар хьона, укхаза хьадахьаш ераш хьайна бIаргадайнадаларе. — Гоамеи-чIоамеи дар ераш. Тика чура хьаэцача хана аккхарех айса дIабенначул шозза дукхагIа мах белча а дIалургдацар аз ераш хIанз, — яхаш вар креслай да ше а.

Из хIама зийра аз дукха ха йоаццаш Назранерча хьалха «Быткомбинат» оалаш хиннача коанаIарашта хьалхашка. Укхаза бахача наха Iаяха дика йовзш а яц из. Къаьнара цIи яьккхача дикагIа йовз бытовой хьашташ кхоачашдеча респубика министерства РПУ. Ах-астагIа лелх РПУ гIулакхаш, доагIача тайпара кхоачашдац цо наьха хьашташ. Бакъда, цун бе йоллал мара йоаца зIамига обоечни цех районе яйза а ца Iеш, гаьнна цун доазол арахьа а йовз. Цу чура арадаьха дар вай лакхехьа дийца ремонт яь къаьна креслаш а. ХIаьта цу чу деш дола УАЗикаш тIа, кхыча цу тайпара лакха тховнаш долча машинаш тIа дагIача тентех, машинаш чу ехкача гIандий лоаччарех-м дузца а дезац. Гонахьа ядача районашкара а тIехьа заказаш ух цига. ХIаьта хьаьлча, тоаьча изделена раьза воацаш, бохам хиле дIаводаш саг а ниийслац. Планаш цахаддаш тIехкхоачашъю цо.

Газет дешараштa хетадала мег, цу чу къахьегар йоккха коллектив я аьнна. Яц. Кхо саг ва: дай, нен, цар воIи. Цех аьлча а цхьа дош хеталургда. Яц. Къаьнача, тишача, хьалха милице чухиннача здане чуура цхьа помещени я-кх. Оборудовани: 40 шу даьнна сохIамаех маха боаккха цхьа машинкеи доккха кIоди. Кхы хIама яц. Мебель — доккха шера дIаьха истол.

Иштта я-кх кхалнах цецлелхийтал цIагIара тиша мебель тоаеш а, водителий дог гIоздсаха, дIатIахьежача «гIовга яьлла кий» мо йола из цех. Цун заведующи ва обойщика йоккха опыт йола Точиев Абукара Ювсап. Дукха ха я цу дезала коллективо подрядах цу чу болх бу. Назрана промышленни предприятешта юкъе цу цехе эггара хьалха дIайолаеннай из подряд. Цу тайпара цех Назрана исторе чухь из цаI мара хиннаяц.

Цу цеха ший истори хьадолалу 1972 шерагара. Назурски районе цхьа профтехшкола яр наьха бытовой хьашташ кхоачашду нах Iомабеш. Цига курсаш а яьха Назране цIавера... Ювсап, Вай йийцача «быткомбината» хьакимашта шоашта а дика хацар цу хана Ювсапа яр фу специальность я.

— ДIа саьн чу йоалла помещени IоцIен а йий, хьайца болх бергбола нах хьавIашагIтоха, — аьлар комбината заведующе.

— Сома хIамаех маха боаккхаш я, яхаш, цхьа швейни машинка а улл хьона отар чу.

Сесаг — Маржан а бераш а оарцагIадаьха ше цIен а яь, ремонт йир Ювсапа цу помещенена (цу хана Салмани Султани яхаш зIамига ши кIаьнк мара вацар цар). Цул тIехьагIа ерригa район техкар Ювсапа цу специальностах болх бе ховш саг вий хьожаш. Коравапзар. Массехказа хоам бир районни газета тIа гIолла. Iимад йоалаш саг вацар. Е заказ де вoагIаш а вацар саг. ТIаккха ше хIаьтта курсашка Iомаяь ерригa профессиональни говзал тIа а яхийта, тийга машина чехолаш цеха коара ара а яьха, хьалъэхкар Ювсапа. Дукха ха ялалехьа массехк машина сецар кора йисте.

Иштта дIайолайир цо ший продукце реклама. Дукха ха ялалехьа Маржан а Iомаелар ло банкха а «маIача наьха» машинка тIа хIамаш тега а. Итт класс йоаккхача хана шоай даьл а дикагIа хIама тега, мебела ремонт е ховш мастераш хилар Салманахи Султанахи.

Уж шиъ эскаре шоай декхар кхоачашде бахача шерашка Iалальмате дукха каьхаташ ихар Ювсапагеи Маржанагеи. Доккха баркал йоахар командоване селла къахьегама тIера, селла эскара эшаш йола специальность а Iомаяь салтий мугIарашта юкъе шоай ши воI вайтача даьнеи наннеи.

ХIанз а Султан даьца къахьегаш ва цу цехе.

Укх деношка дIачуэттавар со цу цехе фуд-малад хьажа. Цецваьлар со. Бераш дар цех хьалйизза. ЦаI гоп еттaш цхьа гIанд тоадеш воаллар, шоллагIвар моарзагIаца цхьан машина гIанда пружинаш тоадеш. Иштта къона говзанчаш хьалкхебу пхьоале хиннай цу зIамигача цехах.

М. ЗАНГИЕВ.

Вай лоалахой болча

КАЛЕНДАРА ТIА — 1988 ШУ!

Дика толамаш доахаш къахьегаш я Прохладненски консервни завода коллектив. Пятилетка дIадахача шин шера план кхоачашъярал совгIа, дика толамаш даьхад цу коллективо укх шера нийс бетта план кхоачашъяра а. Масала, товарни продукци арахецара план 132,2 процент, продукци йохкара план — 123,7 процент кхоачашъяьй цу предприяте коллективо. Мехка тайп-тайпарча регионашка условни 11 миллион баьцадаарий консервни банка дIаяхьийтай, цул совгIа кхыча мехкашка дIадахьийтад 800 эзар совгIа условни банка цIена нохкарий модз.

Завод доалдара кердача методага яьннача гIоне 16 процент лакхъеннай къахьегама овсарле, чIоагIъеннай экономика. Коллективни подряда методагIа болх беш я 8 производственни бригада. Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара сийна социалистически яхье хьалхалатташ я Х. Архестов начальник вола консервни цехен хьаяь продукци чуйолча А. Несынова заведующи йолча складен коллективаш. Цар къахьегама календара тIа 1988 шера апрели июни бетташ да.

«Кабардино-Балкарская правда».

ДОТТАГIИИ ВIАШАГIКХЕТАР

«Из доттагIал даим деладе васкет даьд вайга сийлахьча Ленина» яха девиз а йолаш чакхъяьлар июль бетта йолаенна хинна Къилбаседа Кавказа столицай Ленински районий традиционни фестиваль.

Махачкала, Грозне, Орджоникидзе, Нальчике хилар производстве хьалхалаттарий доттагIала къахьегама вахташ. ВIашагIбеттабенача йоазонхоша, художникаша, композитораша дийцар къамаи интернациональни проблемах, иштта искусство езачарна гойтар къонача художникий произведенеш, чакхъяьлар кхыйола мероприятеш.

Фестивала тIехьара дакъа Грозне хилар. Укхаза баьхна хилар вежарашха йолча республикай викалаш. Орджоникидзерча Ленински района делгацена керте яр парте райкома шоллагIа секретарь Л. И. Вашурина. Иштта цу делегаце дакъа лоацаш бар профессор Т. А. Гурнев, районни кхалнаькха Совета председатель В. Д. Мерденова, университета хьехархо С. К. Кочисов, драматург Д. И. Темиряев, эрсий драмтеатра актриса Т. С. Минина. Вежарашха йолча республикай делегацеша эзаш дехкар В. И. Ленина памятника юхе, дакъалаьцар театрально - концертни зале хиннача торжественни заседане. Фестивала доакъашхошта доккха концерт гойтар. Шин дийнахьа города улицашка, майдаш тIа, концертни залашка шоай кхоллам гойташ хилар художественни самодеятельноста коллективаш, чакхъяьлар спортивни яхьаш. Фестивала доакъашхоша дIаегIар Сийлен аллея. Из фестиваль яр Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара хетаяь.

«Социалистическая Осетия».

ЗАВОДА МУЗЕИ

Кизлярски электромеханически завода 25 шу дузаш, укхазарча культура ЦIагIа хьайийллар музей. Завода истори, цига хьалха къахьегаш хиннача наьха вахар довзийташ я музея экспонаташ.

Завод болхбе йолалуш, из чухиннар дар доккха доаца цIа. ХIанз из предприяти республике дика йовзаш я. Цудухьа, цIаьхха яланзар цуина 1982 шера «60-летие СССР» яха цIи.

Укхаза къахьегаш ба 45 къаман викалаш. Заводе арахецаш дола товараш дунен дуккхача мехкашка дIакхухьийташ да.

Теркам тIаувзаш я «Миштта дегIаера завод» яха музея раздел. Иштта ший экспонаташца нах тIаувзаргболаш я «ТIема-патриотически хьехам» яха раздел а. Волгограде, Киеве, Бресте, Севастополе, кхыйолча моттигашка заводчанаша яь мотопробегаш ювцаш бархI альбом да укхаза.

Музее шерра хьагойташ да завода социальни сфера йовзийташ дола экспонаташ. Сурташ тIа да 1200 моттиг йола йиъ берий комбинат, подсобни боахамаш, «Терек», «Керда Терек», «Агиколь» яха салоIа базаш. Городе цIихеза ба заводера самодеятельноста артисташ, укхазарча вокально - инструментальни ансамбла солисткайна Усаева Розайна — ДАССР-а культура заслуженни болхло, аьнна сий дола цIи а, ансамблана — ДАССР Лакххехьарча Совета Президиума Сийлен грамота а еннай.

«Дагестанская правда».

Болхлочун уйлаш

ГIУЛАКХ ТОАДЕ ЙИШ Я

Шийтталагiча пятилетка хьалхарча шин шера задани Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача юбилейга кхачалехьа кхоачашъяра республикерча промышленни предприятешта юкъе эггара хьалхарчарца инициатива дIайолаяьрех я Назрановски трикотажни фабрика коллектив. Денна дош дизза чакхдаккхара шерра социалистически яхь йоаржайир предприятерча ерригача бригадаша. Цу яхье хадданза хьалхалатташ хьаенача тха бригадо шин шера задани 20 сентябре чакхъяькккар. Атта дацар уж ши шу тхона а ерригача фабрикана а. КПСС XXVII съездо хьийхача наькъагIа доккха хувцамаш де дезаш хилар, балха стили, методаши эргаяьха, тоае йийзар. Пятилетка йолаеннача дийнахьа денз хьалхалеттарех яр тха бригаде, цудухьа тха коллективо лаьрхIар духхьал, овсаре къахьийга ца Iеш, продукци тIа дикагIа хилийта, оборудованех бизза пайда эца, кхыча бригадашта масал тела.

Из кхета а деш, бригада хIара болхло ший хьинари низи кхо ца беш болх бе волавелар, производственни хьокхамаш тоадара. ХIаьта цунах дика пайда баьлар тхона.

Тха бригаде 19 сег ва къахьегаш. Ала деза укх тIеххьарча хана из йоккхагIа ца хиннилга. ХIаьта а планови хьокхамаш беттагара беттага дикагIа хулаш латт тха. Из кагIдаьннад болхлой боагIача хьисапе дIанийсбарах, бригада хIаранегара доагIар дукхагIа хьа а дехаш, балха ханахи производственни мощностехи бизза пайда ийбарах. Из да оаха даьхача толамий керттера баьхьанаш. Аз ма аллара, шин шера план 20 сентябре кхоачашъяьй, оаха, цул совгIа планах 87,7 процент хила еза сортность 96,8 процентага дIакхаьчай.

Дукха да таханарча хано вайгара дIадехараш. Тахан эш кIоарга знанеш йола болхлой. Денгара денга лакхлуш латт къахьегама овсарле. Цун керттера бахьанаш болхлочун квалификаци лакхъяр, специализаци шеръяр, хIаране шийн профессиональни говзал кIоаргъяр. Бакъда, из гIулакх дIадоладелча, цхьаболча болхлошта, гучадоал шоай образовани кIезига йолга. Цудухьа тха бригада дукхагIбараш тайп-тайпарча курсашка, е дешара заведенешка дешаш ба.

Къахьегама овсарле лакхъялийтара кхы а я тха резерваш. Царех лоархI оаха технологически звеношта юкъера бузам. Къайле яц тха фабрике из бузам дика боацалга. Нагахьа санна ерригача цехашта шерий график кхоачашъе вIаштIехьдоаларе овлангара денз хувцалургбар фабрика болх.

Эггара халагIйола участок — закройни цех. Цигара дIадолалу кхоачамбоацараш. Вешта аьлча, закройни цехо хьабенна гIирс стандарташка хьежжа беце, еррига продукци а харцахьа тийга, брак йолаш хул. Брак йолаш хьаяь продукци — зехьа йоаяь болхлочун ха, материал, электроэнерги я. ЧIоагIа Iаткъ тха балха уж кхоачамбоацараш. Геттара новкъа да из, болх бе Iомалуш боагIача къонача болхлошта. ХIана аьлча балхах дог эккх цар, нагахьа шоаш тийга продукци брак йолаш хилча.

Иштта дукха кхоачамбоацараш да тха прикладаца а. Приклад оал хIама тегача хана эшаш болча гIирсех. Тай, инза, дендист — уж деррига хIамаш йиллача ханал тIехьадаьнна хьакхоач. Цудухьа болх ца беш дагIа дезаш хул тхо. ХIара бригадиро дукха ха йоаю уж гIулакхаш къоастадеш. Боккъалдар аьлча, 50—60 процент бригадира ха дIайода цхьацца эшаш дола хIама лехаш, кхыча участкашцарча кулгалхошца къувсалуш. Из а еций йоккха резерв?

Кхы а я тха резерв. Оборудованега леpттIа болх байтар. цох бизза пайда эцар. Ала деза, таханарча дийнахьа лерттIа болх беш из йоацалга, касткаста тове езаш хулга. Из а Iаткъ балха тIа.

Бригадо хьинаре къахьегаш доахаш дола толамаш лох ца далийта хьожаргда тхо. ХетачогIа, хьалха латтарашта юкъе а хургда пятилетка чакхъяллалца. Цудухьа тахан уйла еш, тайп-тайпара резерваш лохаш ба тха бригадера дикагIбола болхлой Камурзоева Хьаве, Евлоева Хьулмат, Муцольгова Лейла. Кагирхошта шоай йокха опыт дIалуш, царна дика новкъостий болаш ба Зангиева Яха, Могушкова Рукъет, кхыбараш.

Кхы а да са ала безам болаш, цхьа хIама. Тха бригада комсомольско-кагирхой бригада лоархIаш я. ХIаьта из цIи духхьала формально мара яц. ХIана аьлча, бригада ахсогIа юкъе боагIа нах комсомольски ханара баьнна дукха ха я. Цудухьа ловра соне цу цIенхаштача гIулакха юкъера моллагIа формальность дIаяккхар.

КОЛОЕВА Аза,
7-ча конвейера бригадир.

МОСКВЕРА «ВАЙНАХ»

Вай Даьхен столица — Москван Гагарински района лакхача вIаштIардаьча цIеноашта юкъе хоза дIатаръеннай «Вайнах» цIи йола Нохч-ГIалгIайчен торгови комплекс. ХIара дийнахьа цига хьатIаух вай автономни респбулика номерни знакаш йола доккхий мовхьаш кхухьа автомашинаш. Уж хIанз столични ГАИ болхлоша сецаяц — царга дIаIемаб, уж йовз. Москвичашта хов вай республикерча колхозашен совхозий болхлошен сомий бешамашка, огородашка, шоай подсобни боахамашка тайп-тайпара продукци хьалхеелга. ХIаьта Нохч-ГIалгIайчен респотребсоюза заготовительни организацешен продукци чакхйоахача предприятешен денгара денга Грозный — Москва яхача автонаькъа тIа гIолла дукхагIа продукци дIаухийт. Москвичаша боккхача безамца дIанийю вай лаьтта хьалкхеяь комсаш, харбазаш, помидораш, Iажаш, кхораш, хьачаш, иштта кхыйола дукха продукци. Эцархоша чIогIа хоатташ дIаэц колбаса, докъадаь дулх, консерваш, хьовла. Вай кухне кийчдаь чаме даараш долча, устагIан дулхах даь шашлыкаш дохнача оагIорахьа а дукха нах хул.

Васнукаев Мухьмада хьаькъалца кулгалду балха. Торгови комплекса йоккха коллектив московски эцархошта ма хулла дикагIа гIулакх де гIерт. Цудухьа беттагара беттага товарооборот лакхлу, квартальни планаш кхоачашъю. Цудухьа рентабельни я хозрасчетни предприяти.

— Укх шера 8 бетта товарооборота план 157,6 эзар сом дукхагIа кхоачашъяьй, — йоах М. Баснукаева, — москвичашка цхьа миллиони 247 эзари сома маьха тайп-тайпара продукци ехкай.

Хьинаре, творчески, инициативно къахьег торгови комплекса секце заведующеша Исмусов Иванеп Голубева Светланаси, продавецаша Давыдова Зарас, Пищулина Татьянас, грузчика Озеров Юре, экспедитора Бекcултанов Насрудина, товароведа Умарова Ритас, иштта кхы дуккхабараца.

Ерригсоюзни ярмаркашка хьинарс дакъа лацарах товарооборота план кхочашъярахь «Вайнах» яхача комплекса коллектива Гагарински райисполкомо Сийлен грамота еннай, кхозза благодарность хьаьннай. ХIаьта РСФСР автономни республикий фирменни тикашта юкъе яьржача яхь котллархах Центросоюза хьалхара моттиг «Вайнаха» елар.

— Укх шера 1 июле денз тха коллективо хозрасчет юкъейоалаяьй. ХIанз эцархоша тхо лийха ца Iеш оаха уж а лех, — йоах комплекса директора. — Тхо долча чувена саг цхьа хIама ца эцаши продавецаш деча гIулакха раьза воацаши дIаваха йиш яц яхача принципагIа болх беш да тхо. Цунца тхо тхоай эцархой дукхагIа хилийта, цкъа тхо долча венар массаза ухаргвола хьал хьаде гIерт.

Бакъда из атта хIама дац. Цу гIулакхе керттерадар — прилавкашкен общественни кхачана секцешкен массаза дикача продукцей шерра ассортименти чаме даари хилар. Эцархоша дIадехараш ма дарра кхоачашдара Якубов Шамхан керте латтача Нохч-ГIалгIайчен колхозни рынкаща лерагIа а хьинаре а болх бе беза. ХIана аьлча, керттерча даькъе «Вайнаха» продукци лоаттаер — респотребсоюза заготовительнин хIамаш чакхйоахен предприятеш, коопторг (из хIанз рынкашта управлени еча система юкъейода). Царех тиiша да «Вайнаха» прилавкашкен, цун кухнен сомийн хьаьсен продукци хилар. Цу гIулакхе цхьан сахьата мелал гойта йиш яц. Нагахьа санна, вай Москва продукташца Iалашъяр тоаделгах бола парте правительствах тIахьехам кхоачашбе безам бале продукци ма хулла дукхагIа дIакхахьийта еза.

Белгалдаккха деза, укх тIеххьарча шера республика колхозашен совхозашен шоай плантацешкара Москве дукха продукци дIакхахийта хилар. Столице шоай викал — «Вайнах» яха торгови комплекс хилча, шоай низаца автомашина кузов тIара баьцадаараши сомин бохка хьажа везий? Шоай продукци договорни маьхах «Вайнаха» адресах дIаухийтача «Родина», «Калиновский» кхыча совхозий кулгалхоша хетаргахьа нийса решени тIанийцай. Цу боахамаша дукха хало а ца еш шоай продукци диначча маьхах дIайохк. Иштта боахамерча керттерча балха тIара нах тIера баха а безац. Уж дIа-хьа ухийташ кхы тIа средстваш йоэ а езац.

Майрра ала йиш я «Вайнах» ший хьалхарча дукхнарча декхарш лоархIаш аьнна.

— ХIанз тхо шоллагIа гIа баккха да, — йоах М. Баснукаева. — Тхоаш дукха веначех эцархочун бокъонца шие вай беркатерча, хозача, лоаман мехка хилча санна тоаталдолийтаргдолаш. Цхьан дешаца аьлча, тхо Нохч-ГIалгIайчен тайп-тайпара миIинигаш — къаьнара гIалаш, хьасташ дола лоамашкара, шаьрача арара хозагIйола моттигаш хьаеш да.

— Картинаши оформленнин къаман стиле ю, — йоах З. Хункаева.

Художникаша - оформителаша З. Хункаева, С. Амирханова, В. Спасибина, И. Магомадова, М. Вацаева торговни зала пенашта, кафеи кафетереи паргIатача миIингашка деча сурташа хьахьокх вай республикера эггара хозагIйола моттигаш, цун ший тайпара Iалам.

— Оаха тхоашта могар ду Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизара цIейга «Вайнах» москвичашта хьалхашка къаьгга, хоза хургйолаш, — йоах М. Баснукаева.

— Мухьмад, цхьа хаттар хьалхашка отт: реконструкци ешше а товарооборота план кхоачашъяь а ца Iеш, тIеххоачашъе мишта вIаштIехьдоал шун?

— Хаттар доагIаш да. ХIаьта аз цунна жоп а лургда: деррига тха барт-цхьоагIо йолча коллективах тийша да. Тахан массанена а атта дац. ХIаьта а арахьа продукци йохкар лайдане да. Оаха «Вайнаха» наIар тIа ши теремоки эггара дукхагIа нах лелача «Юго-Западная» яхача метрона юхе торговни прилавкаши оттаяьй. Торговни фасадашта «Вайнах», аьнна, йоазув даьд. Укхаза даггара продукци йохк, хIаьта тхона эшар из ма хулла дукхагIа тIакхахьар.

Ший товарооборот шеръяра таронаш лехача хозрасчетни коллективо Черемушкински рынка территоре тIа филиал хьайийллай.

— Из нийса даь хIама хиннад, — йоах «Вайнаха» филиала заведующе К. Небродова. — Хьалхарча бетта 30 эзар сома маьха продукци ехкар оаха.

Юххера а оаха «Вайнаха» болхлошка дIахо торговли тоаяра, общественни кхачана ассортимент шеръяра хакъехьа де лерхIачох дувцалга дийхар. Коммуниста Баснукаев Мухьмада аьлар:

— Тикана, кафена, кафетерена реконструкци яь яьлча, тхо долча массаза шеррача ассортименте къаман кухне даараш хургда: дулх-хьалтIамаш, чебурекаш, маш-хьалташ, бергаш... «Ачалуки», «Серноводская» яха, минеральни хиш, хьовла, тIай берIа, сок, кIалцадараш. Колбаса, докъадаь дулх хургда. Иштта вай дог тохадалийташ йола вайнахах музыка а екаргья.

М. ХАЛУХАЕВ.

Сийлахьча Октября 70 шу дузача юбилейна ше тIанийца хинна социалистически декхараш тIеккхоачашдарах хIанзчул кIира хьалха рапорт деннад Малгобекски АТП водителa Мержоев Iаьлас.

Дийтта шу да цо водитель волаш болх бу. Цу юкъа тайп - тайпарча машенаш тIа болх баьб цо. ХIаьта укх тIеххьарча массетк шера автобуса тIа ва из болх беш. ХIара бетта план хадданза тIеххоачашъеш хиларца белгала ва Iаьла. Цо хаддан за къовсам лоаттабу кхом бара режим нийса лелаяра тIехьа. Из бахьанце вIаштIехьдаьннад дIабахача нийс бетта 300 килограмм бензин кходе.

Мержоева укх шера шин дийнахьа болх, баьб духхьал ше кходаьча доагорца.

Ший ханнахьа кулг тохаш, даьтта хьокхаш цо лерттIа доал дарах цIаккха еха латташ хилац цо лехкаш йола автобус.

Дика къахьегаш санна коллектива юкъарча вахаре а хьинаре дакъа лоац Мержоева. Из ва профкома член.

СУРТА ТIА: I. Мержоев рейсагIа ваха кийча ва.

Б. БАБХОЕВА сурт.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

КНР-е Шанхай а цун гонахьара привинцеш а чулоацаш экономически район хьаяьй. Синьхуа агенствас яхачогIа районо лоархIаме моттиг дIалоацаргъя мехка промышленни юртбоахамеи продукци хьаеча валови производствага, рынке товараш лоаттадара боарамген экспорта тIара йолча валютни поступленей дукхалген хьежжа. Городской Iаьдалашта шерра полномочеш еннай доазол дехьарча фирмашца цхьана кхыча мехкий капитала дакъа а лоацаш предприятеш хьаяра соглашенеш е. ХIанзле 220 совгIа вIашагIъийна предприяти хьахиннай.

СУРТА ТIА: вIашагIъийнача капитала кIийлен тIа болх беш йолча цхьан шанхайски предприяте сомий сокашта расфасовка еш йола поточни лини.

СИНЬХУА — ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ЯДЕРНИ ГЕРЗ ДОАЦАЧА НАЬКЪАГIА

Массанахьа а итогаш еш я герз дIадаккхара долча гIулакхий кIирагIа даьчун, ООН хьахиннача денца 24 октябрьца нийс а яь дIайолаьча цу лоархIамеча дунен халкъашта юкъерча мероприяте. Цу тайпара кIира хIанз иттазлагIа чакхдаьккхад, хIаьта цIаккха ца хиннача тайпара дуккхача наха дакъалоацаш а. Из тамаш е езаш хIама дац. Ховш ма дий тIема кхерам дIабаккхара а вай планета тIа кехрамзлен деррига чулоацаш йола чIоагIа система бокъонца хьалъе йолаяра а проблемаш кердача тайпара къоастаелга массане а хIаране а гIулакх хинна дIаотташ латтилга. ТIехьтIехьагIа ерригача континенташ тIа дукхагIболча наха кхетаду цу процессе СССР-ен социализма кхыча мехкийи мел боккха лоархIам ба.

Халкъаша, дукхагIйолча пачхьалкхении правительстваша герз дIадаккхара тIехьа, ядерни кхерам духьала лоаттабеча къовсама сийрда белгало а хинна дIаэттар Дерригдунен «Машара талгIи». ООН хьахиннача дийнахьа нийсса делкъа ха хулача хана Хиросиме йолаелар из «машара гургала» сигналагIа, тIаккха ерригача континенташ тIа гIолла йолаелар укх тайпарча лозунгегIа: «ДIадаккха ядерни герз!», «Машар — планетана!», «Соцаде герзаш Iоаделга!».

Герзаш дIадахара долча хана испански столице ваха 150 эзар саг улицашка араваьлар укх тайпара хьадехар хьал а лоацаш: «ДIаяха американски базаш!», «Ма хила НАТО член!», «Ядерни герз доацача машара тIехьа!». Бельге столице хиннай ши бIаь эзар саг юкъевола демонстраци. Керттерча политически партей, профсоюзни, общественни, дина организацей викалаш бола цига дакъалоацаш хиннараш хьадехаш хиннаб НАТО планагIа 48 американски ткъамаш дола ракеташ дIаоттае лаьрхIа йолча Флоринерча военно-воздушни база районера балхаш совцаделга. Дукха тIема духьалара выступленеш чакхъяьннай Японерча США тIема базашта юхе. Цига дакъалоацаш хиннараша хьадийхад мехка территоре тIара Азиатско-Тихоокеански регионерча машаран кхерамзленен кхерам тIалоаттабеш йола Пентагона ерригa американски объекташ дIайоахилга. Дукха эзараш нах юкъе болаш тIема духьалара шеств'вешi демонстрацеши, митингаши машара ассамблеяши хиннай кхыча континенташ тIа а.

Герзаш дIадахара тIехьарча гIулакхий кIирана юкъе дакъалоацараша могадеш тIанийцар Аргентина, Греце, Инде, Мексика, Танзании, Швеце лидераша цхьана баьча тIахьехама М. С. Горбачева денна жоп — шин классагIа йола ракеташ глобально дIаяхара хьакъехьа СССР-ан США-нен юкъе принципиальни барт бар баьхьан долаш хьахиннача импульсах пайда эцар а герзаш Iоадара доазув оттадареи герзаш дIадахареи массе а оагIорахьа кхы а доккхагIа гIулакхаш чакхдахара бола болам дIахо бахьар а.

Духхьал цу оагIорахьа вай мехко боаккхаш бола конструктивни а хьадда а гIа тIехь-тIехьагIа чIоагIагIа планета дерригача машар безаш долча низаша хьаллоацаш ба.

ГIУЛАКХ ТОАДАЛАРА ОАГIОРАХЬА

Тайп-тайпарча политически общественни гIозарашка чIоагIа айяь ювцаш я хIанз ядерни герз дIадаккхара перспективаш, хIаьта из бIарчча хьайийцача дунен халкъашта юкъера хьал тоаданза даргдоацаш хилар бахьан долаш деш хIама а да. Цу тайпарча дискуссешта йола импульс хинна латт, дуккхача комментарешка белгалдоахаш ма хиллара, гIулакх тоадалара оагIорахьа дегIайоагIаш йола советско-американски диалог а. ФРГ кхыча мехкашкарча гIуллакхий министра Г.-Д. Геншера аьннад, масала, РСД а ОТР а дIаяхара хьакъехьа барт бара даькъе СССР-ои США-си даьр «къаьстта чIоагIа дог айдолийта прогресс» лархIа езаш хIама да. Дунен кхыча мехкашцарча гIулакхий министра У. Эллемана-Енсена хетачох РСД а ОТР а хьакъехьарча договора текст кийчъергья «массехк кIирагIа». Вай раьза хила дезаш хIама да, белгалдаьккхад цо, договор дара беш бола болх чакхбалара гарга хилар.

Московски переговораша дIахо йихьар 1985 шера ноябре Женеве дIайолаяь а 1986 шера октябре Рейкьявиках чакхъяьшна а йола процесс. Из чоалхане а чIоагIа хала а процесс я, бакъда, из дIайода политически отношенеш хьалхьоаяра наькъагIа. Цунна къаьгга тешал деш хIама да Московски переговораш чакхъяьнна алхха цхьа кIира мара даланза йолча хана КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева послани США президентага Р. Рейганга дIаяла а, хIаьта иштта советско-американски отношеней лоархIамегIа дарех долча дешай хьакъехьа США президентацеи пачхьалкхен секретарацеи дIахо переговораш е а балха визитагIа СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Э. А. Шеварднадзе Вашингтоне ваха хилар.

Дерригача дунен тIа могадеш хIама да цу тайпара советско-американски диалог дегIайоагIаш хилар. Европейски столицашка раьза ба гаьна кхетар юкъерча боараме а кIезигагIа а долча ракетий хьакъехьарча соглашенена кIал кулгаш яздара кийчо яра болх лакхача боараме, сиха а беркате а дIаболаш хилар. Цунна тешал ду историе чухь эггара хьалха Женеве переговораш йолча хана даннеш дIа-юха нийцай шинна а оагIоно дIаоттаьча а оттаянза йолча а гаьна кхетар юкъерча боараме долча ракетий хьакъехьа — пусковой установкаш, ракеташ шоаш, боеголовкаш, цу даькъе складашка латтараш а йолаш.

«Шолхача глобальни нула» хьакъехьа барт бар, из мелла исторически лоархIам болаш дале а — стратегически наступательни арсеналаш ахаш кIезигъяр, космосе герзаш Iоаделга дIадаккхар, ядерни герза тохкамаш делга соцадар санна йола радикальни решенеш яра наькъагIа алхха эггара хьалхара гIа баккхар мара дац.

Ядерни герз дIадаккхара хIанз белгалдаь дола гIулакхаш ца талхийтара низашта интернационализаци е еза, из гIулакх чакхдоаккхаргдолаш, цу лостамагIа беча практически балха ма могга дукхагIа пачхьалкхенаш юкъе а озаш, къаьстта ВIашагIтехача Къамий Организацелинегіа яраш а йолаш.

СОЦИАЛИЗМ ХЬАЛЪЕРИИ СЪЕЗД

Китая вахаре боккха лоархIам бола событи хиннай: Пекине чакхъяьннай КПК XIII съезд. Цига итогаш яьй китайски коммунисташа, дерригача китайски халкъо «культурни революци» оалар хиннача ханах юхедиса хала гIулакхаш дIадоахаш тIатеIIа йис шера баьча балха. Доккха зе даьннад «культурни революци» оалачох мехка экономикана. КПК хьалхаленца чакхйоаккхаш йолча боахамеи политически механизмана еча социалистически реформа хIанззехьа а кхоачадаьд гIулакх, практически лаьрхIача 1972 шера денз валови къаман родукти пачхьалкхен финансови доходаши шозза лакхъеннай. Иштта шозза лакхъеннай юкъера лаьрхIача городе бахача наьха а юрташка бахарий а юкъера лаьрхIача йола доходаш. Миллиардал дукхагIбола цига баха нах дукха дукхагIбараш моцало кIалбитанза ба, барзкъа а кога гIирс а болаш ба. Толаме къоастаеш я балхазал дIаяккхара проблема.

Из иштта дале а бIаьшеренашка тIехьайисар дIадаккхара Китае бе беза болх Iалаьмате боккха ба. Съезда йолча КПК ЦК отчетни доклада тIа белгалдоаккхаш ма хиллара, Китай хIанз социализм хьалъе йолаеннача юххьанцарча этапе я. Халкъа боахамера цун экономически база мела я, дикка доккха дакъа дIалоац натуральни ахнатуральнии боахамаша, юрташка болх дукхагIча даькъе кулг-кара беш ба, дукха предприятеш я хIанзарча ханал «итташ а кхыметтел бIаьш а шераш» тIехьайиса. Дешанзен ахдешар дийшан бола нах мехка бахарех диъ лагIа дакъа бараш ба.

Из хьал дIадаккхара хIанз деш дар белгалдаьккхар съезде цхьаькха революци яккхар санна. Цун ларде оттабаьб Китайски Халкъа Республиках тоаенна, низ бола, демократически, цивилизованни хIанзара социалистически пачхьалкхе хьаяра бола КПК никъ.

КПК XIII съезда беррига болх а цун решенеш а тIаерзаяь я из исторически гIулакх чакхдаккхара. Масала, лаьрхIа да карара бIаьшере чакхдоаллаш валови къаман продукт шозза лакхъе. Из деча хана ма могга дукхагIа теркам тIабохийт китайски экономика эффективность лакхъяра Iилма-технически прогресс сихъяра, Iалаьмате дукхача къахьегамхой профессиональни хийчон боарам лакхбара, арахьарча дуненцацара бувзамаш дIахо дегIадоаладара. Из деча хана керттерча моттиге оттабу продукце дикала тIехьа лоаттабу къовсам, дунен халкъашта юкъерча рынкашка цун конкурентоспособность лакхъяра.

КПК XIII съездага КПСС ЦК дахьийтача моаршал тIа белгалдаьккхад, вай мехка хам бу КНР-о ядерни тIема кхерама духьала, машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлен чIоагIъяра тIехьа, лоаттабеча къовсама, хIаьта чIоагIа раьза хиларца белгал а доаккхаш, вай йоккхагIъярех йолча социалистически шин пачхьалкхен вIаши тара долаш лостамаш дунен арене дуккха долаш хилар.

Геннадий ШИШКИН.
(ТАСС).

БЕЛОРУССКИ ССР. Хоза а ший тайпара а я Шамякин Ивана проза. Цу лесника воIа ший халкъаца цхьана тIема халача наькъатIа кIезига хIама бIаргадайнадац. Хургвола прозаик Мурманске зенитчик а волаш тIом бе волавелар. ТIаккха цо фашисташа йокъ мара хIама ца йитача хьамсарча лаьтта хьехархо волаш болх бир. Цун хьалхара «Глубокое течение» яха роман 1949 шера арадаьлар. ХIаьта цунах Шамякина СССР Паччахьалкхен премиелар. Тылера а тIем тIара а бIухочун декхар, тIема турпалал дукхача хана денз керттера тема а хинна дIаэттай яздархочун И. Шамякина творчестве.

Историко - революционни романа жанра тIаверзар — из Белоруссе халкъа яздархочун литературни кхолламе кердадар. «Петроград — Брест» яхача кердача романа ларде дийшар архивашка даь тохкамаш, кIоарга яйза документий, дневникий эзараш оагIонаш. Кхерамеча 1918 шера дукхагIча даькъе цу городашка къестаяьй къонача Советий республика кхел. Империалистически тIема юкъера бовла гIерташ В. И. Ленинец большевикий партеи лоаттабаь къовсами, Брестски машарера договор дара истори керте а лувцаш язъяьй из роман. Из яздарах И. Шамякин 1987 шера СССР Паччахьалкхен преми яла оттаваьв. СССР Лакхехьарча Совета депутат, яздархо И. Шамякин хьалха санна наха юкъе, вахара хьалхарча мутIарашка ва.

СУРТА ТІА: Социалистически Къахьегама Турпал Йоазонхо Шамякин Иван Петрович.

В. ВАТЧЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

Страховане керда тайпаш

1987 шера денз юкъедоаладу халкъа эша товараш хьадеши бахача наха гIулакх деши йолча кооперативий маьхаленашта шоай лоIаме страховани елга.

Паччахьалкхен страховане органаша кооперативащца цун доалахьарча зданешта, сооруженешта, оборудованена, инвентара, транспортни средствашта, торгово-материальни маьхаленашта, кхыйолча хIамашта шоай лоIаме страховани ярах дола договораш ду.

Из деш 100 сома тIара 40 кепиг дIатела деза.

Маьхаленашта страховани ю цIи яьнна, ди теха, хIама ийккха, хий чухьийдда, мохк аьга, чIоагIа мух баьнна, шатеха, лоалахарча помещенера хий чухьийдда, цу даькъе транспорта средствашта, отопительни система, хина проводнии канализационнии сеташта авария хинна саг вуй е хIамаш талхе а аьнна.

Страхователа язъяьча заявленегIа кхы тIа страховани ю вахача хила тарлучоа: лочкъаяь. Iалама хатар а хинна электроэнерги йоацаш йиса а маьхаленаш йовра е талхара хьакъехьа.

Из страховани еш хилча 100 сома тIара луча 40 кепига кхы 10 кепиг тIакхет.

Кооперативий маьхаленашта шоай лоIаме страховани яра договор цхьан шера мара дац, хIаьта сезонах болх беш йолча кооперативашта кхаь беттагара шерага кхаччалца.

Страховани ю:

а) кооперативо договорагIа болх бе хьанйцача гIишлошта, машинашта, оборудованена, кхыйолча керттерча средствашта цар паччахьалкхен учреждений, предприятий, организацей бухгалтерски учета даннегIа бола балансови мах теркал а беш (уж лелаяь хилар лоархIаш);

б) кооперативашта, мах ца оттабеш договорагIа лелае дIаеннача помещенешта (комнаташта, подвалашта, иштта кх. дI.) кооператива ремонт еча хана, уж балхаш дара оттаяьча нормаех дIадахар чIоагIдеш дола документаш теркал а деш;

в) кооперативо ийцача ший доалахьарча гIишлошта, машинашта, оборудованена, транспортни средствашта, инвентара, паччахьалкхен розничничул дакхагIа а боацача маьха (уж лелаяь хилар а лоархIаш);

г) кооператива чакхъяккха аьнна ийцача продукцена, бийдала, материалашта — уж ийца мах а накладни расходаш а лоархIаш;

д) шоаш хьаьяча продукцена — фактически дIадахачун боараме, бийдалах, материалех доаккхар, хIаьта иштта, из продукци кийчъяра балхага (гIулакхага) паччахьалкхен расценкаех дIадахар теркал а деш;

е) кооператива договорах бахача нахагара лелае хьаийцача маьхаленашта паччахьалкхен розничии маьхах, уж хьалхагIа лелаяь хилар теркал а деш,

Кооперативни боахама шоай лоIамагIа страховани яра договораш цу хIамашка хьажа а хьеже ду.

Нагахьа санна договор даьча юкъа страхователь страхови мах лакхбе безам болаш хуле цун керттера договор чакхдала йисача юкъа кхы тIа договор де деза.

Нагахьа санна, хьалха белгалдаьхача бахьанех страховани яь маьхаленаш йой е талхе цун страховани еча хана оттабаь мах хьалу, бакъда, страховане договора тIа белгалбаьккхачул лакхагIа лац.

Яь хиннача страхованех хьадоагIар банкерча кооператива чота тIа дIахьожаду.

Белгалъяьхача кооперативий доалахьарча юртбоахама хьайбашта, дика цIекий хулача оакхарашта, кроликашта, коа тIарча оалхазарашта, нокхарашта а страховани ю.

Юртбоахама культурашта страховани лакхехьа йийцача тайпара ю.

ХIаьта доагIар юртбоахама культурай хьувкъама страховани еча хана цу культурай группашта колхозаштеи совхозаштеи оттальча ставках дIатет.

Нагахьа санна страховани яьча юртбоахама культурай хьувкъам байча е телхача страховане хиннача зенах 60 процент мара хьалац.

Яьча страхованегIа доагIар дIа ца луш дут:

а) нагахьа санна хинна страхови зе кооператива члена шийна ховшше даьдале. Из зе ховшше даь хилар чIоагIду хинна хIама тохкача суда е из де бокъо йолча кхыча органий документага хьежже;

б) нагахьа санна страховани яь маьхаленаш госпожнадзора органий бокъонаш теркал ца ярах яйна е талха яле;

в) нагахьа санна хIамаш лочкъаярах милицега хоам баь беце, хIаьта иштта хIамаш лочкъаяр милице органаша, следственни е судебни органаша бакъдаь деце.

Кооперативий маьхаленашта шоай лоIаме страховани яр юкъедоаладарца СССР финансай Министерствос еррига финансови органаш декхарийла яьй кооперативий боахамашта шоай лоIаме страховани елга чакхдоаккхача страхови органашта хьадда новкъостал де, из тайпа страховани дегIаакхувлача гIо де.

Паччахьалкхен страховане управлене вIаштIехьдаккха деза кооперативий боахамашта шоай лоIаме страховани яра условеши из чакхдаккхара порядоки дIайовзийталга. Из кхоачашдеш кепайоазонах, радиох, телевиденех пайда эца, кооперативни боахамашта страховани яра дола договораш ийса оттаду е оттадац, страховани яь хиннача хIамах доагIар ханнахьа дIалу е лац хьежаш массаза тIахьожам лоаттабе беза.

Госстраха районни инспекцеша паччахьалкхен страховане инспекце болхлошта кооперативий учетни документаци, цу организацей боахамашта шоай лоIаме страховани яра условн, из чакхъяккхара порядок йовзийталга вIаштIехьдаккха деза.

Договор оттадеча хана товарно-материальни маьхалений юкъарча бетта остатка бокъонца бола мах къоастабеча страхователа практически новкъостал де деза.

Э. СУЛЕЙМАНОВ,
НГIАССР Госстраха Управлене начальник.

ЛЕНИНА ЛАЬРХІА ПАМЯТНИК ДЕЛЕ

Ший тайпара символически хIама хургда СССР фестиваль Инде дIайоалаяра Деле Неру парке 21 ноябре В. И. Ленина оттаду памятник торжественно хьаделлар.

Памятник хьаделга тIадиллад вовзаш волча советски скульптора Тюренков Александра. Из ва Ленински преме лауреат «1970 шу» Волгоградерча Мамаев гувна тIа оттаьча йоккхача мемориала авторех цаI. А. А. Тюренков дукхача шерашка болх беш ва ленински тема скульптурех хьахьокхаш. Цо хьадаь В. И. Ленина памятникаш оттадаьд Вязьме, Суздале, Анапе, Аксае, Южно-Сахалинске, Джезказгане, хIаьта иштта Вьетнама Демократически Республика столице — Ханое.

— Деле оттадеча памятника беш бола болх, —йоах А. А. Тюренкова, — сона алхха сийдола хIама хинна ца Iеш боккха бехктокхам болаш гIулакх а да. Инде Ленина оттаду из кхоалагIа памятник — Калькуте а Виджаваде а латтараш дIадаьлча, цудухьа царца яхье валанза валац со. Са безам ба Неру парке багIача гувна тIа тайжача Iама йистте Ленин — философ, мудрец, хьехархо оттаве.

2,65 метр лакха статуя а 2 метр бронзагIа яь пьедестал а хьаьй Ленинградерча цхьан заводе. Памятника гонахьарча майда тIа дIадоагIаргья традиционни индийски беш.

Олег ТОРЧИНСКИЙ,
(АПН).

КЪОНАЧАР КХОЛЛАМ

Республика культурни вахаре тоъал йоккха моттиг дIалоацаш я укх деношка Грозне, В. И. Ленина цIерагIча культура Двореце хьайийлла къоначар техничически, художественно - прикладной кхоллама выставка. Из хетаьй Сийлахьбоккхача Октябра 70 шу дизара цIейна.

Укхаза шоай экспонаташ гойташ ба техникумий, профессионально - техниче с к н училищай дешархой. Къаьста наьха теркам тIаозаш я № 3 йолча ПТУ стенд. Цуна хьалхашка нийсвелча, дикагIа довз машинашъерий профессе тахана ра ди. Къонача изобретателаша шоай кулгашца кийчдаьд башха дика робототехнически гIирсаш.

Дукха нах хьеж №№ 8, 29, 30, 12, 5 йолча профессионально - технически училищай дешархой балхий стендашка. Уж хетаьй республика халкъа боахама тайптайпарча доакъошта.

Выставка чIоагIа накъаяргья къонача Iилманхошта, хьехархошта, кагирхошта.

Т. ДАКИЕВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕПРОГРАММА

3 НОЯБРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — В. Тормиса тоадаь революционни пхи илли. ДIаоалар Эстонски ССР Паччахьалкхен филармоне камерни хор.
9.00 — «Массаза наьха дегашка». Документальни фильма премьера.
9.30 — Советски композиторий произведенешта юкъера симфонически миниатюраш.
9.55 — КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета, РСФСР Лакхехьарча Совета Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен 70 шу дизар дездара цхьана ю торжественни заседани. Съездий Кремлевски Двореце́ра трансляци. Йистедаьлча (15.00) — «Октябра никъ». Телевизионни музыкальни фильм.
15.35 — «Коммунисташ». Советски поэтий стихаех поэтически композици.
16.00 — «Поезд в революцию». Документальни фильм.
16.55 — «Истори урокаш». Телевизионни журнал.
17.55 — Союзий ЦIен Колонни зале г. Москверча автопредприятий сводни духовой оркестра выступлени.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Шахматех дунен чемпионат.
19.05 — «Кагирхой слет». Октябра 70 шу дизара хетаяь Ерригсоюзни комсомольцийн нагирхойи слетера репортаж. (Ленинград).
19.35 — «Кердадараш».
19.45 — «Николай Батыгина деноши шераши». Телевизионни пхи сери йолча художественни фильма премьера. 2-гIа сери — «Катерина».
21.00 — «Ха» КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета, РСФСР Лакхехьарча Совета цхьана яь хинна заседани.
22.30 — С. Прокофьев — «Ромео и Джульетта» яхача балетера шоллагIа сюита.
23.00 — Футбол. УЕФА кубок. Финала 1/16. «Вердер» (ФРГ) — «Спартак» (Москва). ФРГ-ра передача. Перерыв йолча хана (23.45) — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — ДIалокх «Концертино» яхача аккордеонистий квинтета.
8.35 — Фильм-концерт.
9.30 — Советски композиторий произведенешта юкъера симфонически миниатюраш.
9.55 — КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета, РСФСР Лакхехьарча Совета Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен 70 шу дизар дездара цхьана ю торжественни заседани. Съездий Кремлевски Двореце́ра трансляци. Йистедаьлча (15.00) — «Октябра никъ». Телевизионни музыкальни фильм.
18.10 — «Кердадараш» (гIалгIай меттала).
18.25 — «Город Грозный». Телефильм.
18.40 — «Театри хьажархойн».
18.50 — «Городо вай хьалкхеву...».
19.05 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.20 — «Доал дара школа: проблемаши решенеши».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «ДоттагIала фестиваль».
20.30 — Концерт.
21.00 — «Ха» КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета, РСФСР Лакхехьарча Совета цхьана яь хинна заседани.
22.30 — «Бердашка дохк доалл». Художественни фильм 2-гIа сери.
23.45 — «Хьа доазоний чона догам». Телевизионни документальни фильм.
00.00 — «Кердадараш».

4 НОЯБРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — «Николай Батыгина деноши шераши». Телевизионни художественни фильм. 1-гIа сери — «Лешани».
9.50 — Концерт. Йистедаьлча — «Кердадараш».
16.15 — «Эрсий къамаьл».
16.45 — «...Ялхайтта шу даьнней боккхагIен».
17.30 — «Сихдари перестройкен». «Новкъост секретарь». Парте Сумгаитски горкома хьалхарча секретарах Д. М. Муслим-Задех.
18.00 — Футбол. УЕФА кубок. Финала 1/16. «Динамо» (Тбилиси). — «Виктория» (Румыни). Тбилисера трансляци. Перерыв йолча хана (18.45) — «Тахан дунен тIа».
19.45 — «Николай Батыгина деноши шераши». Телевизионни художественни фильма премьера. 3-гIа сери — «Лихолетье».
21.00 — «Ха».
21.40 — Торжественни заседане доакъашхоша дувц.
21.50 — Футбол. УЕФА кубок. Финала 1/16. «Динамо» (Москва) — «Барселона» (Испани). В. И. Ленина цIерагIча Центральни стадионера передача. Кубок ярий кубок. Финала 1/8. «Динамо» (Минск) — «Реал» (Сан-Себастьян, Испани). Минскера передача. Перерывашка — (22.55) — «Тахан дунен тIа». (00.20) — Шахматех йола дунен чемпионат.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Плюс профессия». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — Вайна гонахьара дуне. 1-гIа класс. Мохк хьакхелла ди.
8.55 — «Новкъостага яздаь кахаташ». Б. Горбатова кхоллама оагIонашна гIолла.
9.55 — Iилма - довзийтара фильм.
10.05 — СПТУ дешархошта. Этикеи психологии.
10.35, 11.35 — Истори. 9-гIа класс. Ленина «Искра».
11.05 — В. П. Катаев. «Белеет парус одинокий».
12.05 — Советски монументальни портретни скульптура.
12.35 — «Революцени поэзе рыцарь» Е. Чаренц.
13.20, 23.15 — «Кердадараш».
17.15 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
17.20 — «Дезага педагогика».
17.55 — «Мела ма хилалаш дай-нoaной!». Фильм-реклама.
18.00 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
18.15 — «Йоiи Гранди». Художественни фильм.
19.45 — «Закон. Бокъо. Мораль». (нохчий меттала).
20.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.25 — «Наьна мотт — дунен чура кор» (гIалгIай меттала).
20.50 — Сийлахьча Октябра 70 шу дузаш. Къулбаседа Кавказа машиннаькъий чрезвычайни комиссар Э. Т. Чабиев.
21.00 — «Ха».
21.40 — Торжественни заседане доакъашхош дувц.
21.50 — «Кулгаш хьалаца вай, доттагIий». Авторски илле сайре.

5 НОЯБРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — «Николай Батыгина деноши шераши». Телевизионни художественни фильм. 2-гIа сери — «Катерина». 3-гIа сери — «Лихолетье».
11.00, 16.00, 19.35 — «Кердадараш».
16.10 — Хьа ленински библиотека. В. И. Ленин. «Большевикаша доал хьаэца деза», «Марксизми восстании», «Юстархочунна хьехамаш».
16.40 — А. Глазунова произведенешта юкъера концерт.
17.00 — Фильм — бераштa. «Бумбо хьавенав».
18.15 — «ХIанзара дунен халикъашта юкъера болхлой болами. «Октябра идеяши хIанзара дунен»
18.45, 23.00 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Шахматех дунен чемпионат.
19.05 — «АгропромI тахани кхоанеи».
19.40 — «Николай Батыгина деноши шераши». Телевизионни художественни фильма премьера. 4-гIа сери — «ЦIаи цIен даи».
21.00 — «Ха».
21.40 — Торжественни заседане доакъошхоша дувц.
21.50 — «Николай Батыгина деноши шераши». Телевизионни художественни фильма премьера. 5-гIа сери — «Юхакхачар».
23.15 — «ДоттагIашцара сакъердама сайре».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «ХIана, сендухьа». Бераштa лаьрхIа передача.
8.50 — ДIалокх Е. Кисина (фортепиано).
9.25 — «Саг. Лаьтта. Вселенни».
10.10 — «Мехкарий догамаш». Мультфильм.
10.30 — «Ший лаьттара цIа». Телевизионни очерк.
11.00 — «Бердашка дохк доалл». Художественни фильм. 1-гIа сери.
12.05 — Оренбургски Паччахьалкхен эрсий халкъа хора концерт.
12.35 — «Матвеева дега гIозале». Субтитрашца художественни фильм.
14.10, 23.35 — «Кердадараш».
17.10 — Фильм-реклама.
17.15 — «Кердадараш» (гIалгIай меттала).
17.20 — «Вай Ленина доттагIалца чIоагIа да» Къулбаседа-ХIирийчен телевидене программа.
18.20 — «Октябрь Нохч-ГIалгIайчене».
18.45 — «Сийи сийлен къахьегамга хьежжа». (Грозненски электромеханически завод) (гIалгIай меттала).
19.00 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.15 — «Оаха хестабу Октябрь» (нохчий меттала).
19.50 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.05 — Хоккей. СССР чемпионат. ЦСКА — «Спартак». 3-гIа период.
20.45 — ДIалокх РСФСР заслуженни артиста М. Рожковскен (балалайка), Ю. Черновски (гитара).
21.00 — «Ха».
21.40 — Торжественни заседане доакъашхоша дувц.
21.50 — Концерт.

6 НОЯБРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — «Николай Батыгина деноши шераши». Телевизионни художественни фильм. 4-гIа сери — «ЦIаи цIен даи». 5-гIа сери — «Юхакхачар».
11.00, 16.00 — «Кердадараш».
16.10 — Фильм — бераштa. «Из йииг хиннаецаре...».
17.15 — «XXI бIаьшерера экспедици».
18.15 — 1987 шерара Ленински поэме лауреаташ.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Сийлахьча Октябра юбилейга. «Историн довргдоаца мутIараш». «Ленин в Октябре». Художественни фильм (1937 ш.)
21.00 — «Ха».
21.40 — «Яьча денца, ха». Концерт. Перерывашка (22.50) — «Тахан дунен тIа». Йистедаьлча (00.25) — Шахматех йола дунен чемпионат.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — «Ваь ди». Мультфильм.
8.30 — Концерт.
8.55 — «Сайна хьатIаэц». Телевизионни документальни фильм.
9.25 — Ф. Дзержинске цIерагIча дивизе ансамбля выступлени.
9.45 — «Къахьегама саг — хIанзарча сцена тIа».
11.00 — «Бердашка дохк доалл». Художественни фильм. 2-гIа фильм.
12.15 — «Юртара сахьат».
13.15 — «Масайтта мугI бахьан долаш». Художественни фильм.
14.30 — «Кердадараш».
18.25 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
18.30 — «Октябра наькъагIа» (гIалгIай меттала).
19.05 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.20 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
19.30 — «Вай хьадоладенийад Октябрагара».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Воскресный папа». Художественни фильм.

7 НОЯБРЬ

СИЙЛАХЬЧА ОКТЯБРЬСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕВОЛЮЦЕН 70 ШУ ДУЗАШ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Кердадараш».
8.15 — «Ульяновске, Ленин волча». Документальни фильма премьера.
8.45 — Вай дай иллеш. Берий художественни самодеятельноста концерт.
9.10 — «Поэташа — Октябрана». Поэтически композици.
9.40 — Москва ЦIе майда. Сийлахьча Октябрьски Социалистически революцен 70 шу дизара хетаь тIема паради къахьегамхой демонстраци. Йистеьлча (12.00) — СССР халкъий иллеши халхараши.
12.30 — «Разлив». Телевизионни документальни фильма премьера.
12.40 — Промышленностен юртбоахамен къахьегамхой — СССР Паччахьалкхен премей лауреаташ.
13.40 — «Майрра, новкъостий, гIа боахаш». Революцен иллеш.
13.50 — Советски Iаьдал бахьан долаш байнарий сийна. Сатийна минута.
14.05 — Г. Свиридов. — «Патетическая оратория».
14.40 — ЦТ экрана тIа духхьашха. «Бага бага, са седкъа». Художественни фильм.
16.10 — Мультфильм.
16.20 — «Большевикаш». Московски «Современи и к» яхача театра фильма-спектакла премьера. Автор — М. Шатров. Перерыве (17.25) — «Кердадараш».
18.50 — «В. И. Ленин. Вахара оагIонаш». Кинодокументаш.
20.00 — «Шо дех Ленинградо». Ашарий программа.
21.00 — «Ха». Сийлахьча Октябрьски Социалистически революцен 70 шу дизара хетаьльча тIема парадахи къахьегамхой демонстрацехи репортаж.
22.30 — «Шо дех Ленинградо». Ашарий программа дIахододар.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Революцен плакат».
8.45 — «Вай дай иллеш». Берий художественни самодеятельноста концерт.
9.10 — «Поэташ — Октябра». Поэтически композици.
9.40 — Москва. ЦIе майда. Сийлахьча Октябрьски Социалистически революцен 70 шу дизара хетаь тIема паради къахьегамхой демонстраций. Йистеьлча (12.00) — СССР халкъий иллеши халхараши.
12.30 — Фильм — бераштa. «Iаьржача форда рыцараш»
13.40 — «Майрра, новкъостий, гIа боахаш». Революцен иллеш.
13.50 — Советски Iаьдал бахьан долаш байнарий сийна. Сатийна минута.
14.05 — А. Хачатуряна «Спартак» яха балет. Союза ССР Паччахьалкхен Доккхача академически театра фильма-спектакла премьера.
16.20 — Iилма-довзийтара фильм.
16.30 — М. Пятницке цIерагIча РСФСР Паччахьалкхен академически эрсий халкъа хора выступлени.
17.25 — «Добрый лес». Мультфильм.
17.40 — «Лунный глобус». Телевизионни документальни фильм.
18.30 — «Шли пионеры вечером». Мультфильм.
18.45 — Телефильм.
10.05 — Дезала юкъера концерт.
19.35 — «Небывальщина». Фильм-концерт.
20.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.30 — Республика цIей дездеш я. Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революцен 70 шу дизар Нохч-ГIалгIайчене дездарах репортаж.
21.00 — «Ха». Сийлахьча Октябрьски Социалистически революцен 70 шу дизара хетаьльча тIема парадахи къахьегамхой демонстрацехи репортаж.
22.30 — «Цемент». Художественни фильм. 1, 2-гIа сереш.

8 НОЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Кердадараш».
8.20 — «Наташана лаьрхIа фаьлг». Мультфильм.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Аз гIулакх ду Советски Союза!».
11.00 — «Iуйрийнара почта».
11.30 — 1987 шерара СССР Паччахьалкхен премей лауреаташ.
12.30 — «Сакъердаме нотташ». Къонача вокалистий концерт.
13.30 — Литературен искусствен, архитектурен даькъе 1987 шерара Паччахьалкхен премей лауреаташ.
14.40 — «...Никъ кхоачалуш бац». Документальни фильма премьера.
15.10 — «Цирк денад». Телевизионни кхо сери йолча художественни фильма премьера. 1, 2-гIа сереш
17.30 — «Кердадараш».
17.40 — «Спорти модей». «Лужники» яхача спорта Двореце́ра «Спортинтермода—87-88» цIи йола Дунен халкъашта юкъера фестиваль.
19.10 — Шахматех дунен чемпионате.
19.30 — ЦТ экрана тIа духхьашха. «Капитанага маьре яхар». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Салташа иллеш дозахача хана». Салтий илле фестиваль.
23.40 — «Кердадараш».
23.45 — Футбольни обозрени.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка в дIаотта!».
8.20 — Концерт.
8.50 — А. Фадеев. «Письма юности»
9.30 — М. В. Ломоносова цIерагIча МГУ ДК академически хора концерт.
9.45 — «Революцен художникаш».
10.25 — Дунен музыкальни культура гензера. Г. Свиридов. Романсаши иллеши.
11.00 — «Вай бералла цIа». Телевизионни документальни фильма премьера.
11.30 — «Эрсий къамаьл».
12.00 — Мехка къаман театрий фестиваль. А. Корнейчук. «Гибель эскадры». И. Франко цIерагIча Киевски Паччахьалкхен академически драматически театра фильм-спектакла премьера.
14.00 — «Гушдар — теша хала дар».
15.00 — Футбол. СССР чемпионат. «Днепр» — «Жальгирис». Днепропетровскера трансляци.
16.50 — «Даймохк». Телевизионни фильм.
17.20 — Республика цIей дездеш я..
17.45 — Концерт.
18.00 — «Гаьнальнна эзамен». Художественни фильм.
19.20 — Реклама.
19.25 — Э. Григ. Фортепиано оркестрацара концерт.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Жар-птица из края берез». Телевизионни документальни фильм.
21.00 — «Ха»
21.40 — «Валентин Валентинан». Художественни фильм.
23.10 — «Кердадараш».

РАДИОПРОГРАММА

3 НОЯБРЬ

6.40 — «Юртара Iуйренаш».
6.55 — Передачай программа.
6.59 — 7.00 — Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 — Лирически иллей концерт. (нохчий меттала).
9.15 — «Доши гIулакхи цаI долаш» (нохчий меттала).
9.30 — 9.55 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
15.30 — 15.45 — «Декхара а гIуланкха а нах».

4 НОЯБРЬ

6.40 — Лаьтташ леладерий гуйранара йоакхонаш» (нохчий меттала).
6.55 — Передачай программа.
6.59 — 7.00 — Хоамаш. Хаоттам.
8.30 — 9.00 — Ек халкъа инструменташ (нохчий меттала).
11.15 — Болх беш ба халкъа тIахьожамхой (гIалгIай меттала).
11.30 — 12.00 — «Хьона, Даймохк, сийтечун дог» (нохчий меттала).
15.15 — 15.45 — Революцен граждански тIемен иллеш.
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала).
16.15 — Спортивни Нохч-ГIалгIайче.
16.35 — 17.00 — «Новкъост!» яха дискуссионни клуб.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Хоамаш.

УКВ

19.00 — Халкъа ашараш.
19.30 — Нохч-ГIалгIай музыка концерт.

5 НОЯБРЬ

6.40 — «Юртара къахьегамхой рапорт луш ба» (гIалгIай меттала).
6.50 — 7.00 — «Юха а увзаш дегIаахар сихдар» Объявлени. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — 9.00 — Концерт.
11.15 — «Патриот».
11.30 — «Сийлахьча Октябра — тха хьинаре къахьегам» (гIалгIай меттала).
11.45 — 12.00 — «Керттера критери — дикал».
17.00 — Передачай программа. Хаоттам.
17.00 — «Вахари дин» яха радиожурнал.
17.16 — Интернационализм Къулбаседа Кавказа яздархой творчестве (гIалгIай меттсала).
17.31 — «Шоана, кхалнах» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Хоамаш.

УКВ

19.00 — Концерт.
19.29 — Халхара музыка.

6 НОЯБРЬ

6.40 — «Юртара Iуйренаш».
6.55 — Передачай программа.
6.59 — 7.00 — Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — «Октябрага деш дола къахьегама рапорташ» (нохчий меттала).
8.45 — 9.00 — «Октябра сийрдабаьккха мохк» (гIалгIай меттала).
11.15 — 12.00 — Нохч-ГIалгIай АССР музыкальни культура Исторера (нохчий меттала)
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — Музыка.
17.31 — «ЦIе сийгаш». (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Хоамаш
18.40 — 19.00 — «Советаши вахари». яха радиожурнал.

УКВ

19.00 — Мехкарий иллеш. Концерт.
19.30 — Бегашка дола иллеш.

7 НОЯБРЬ

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА ОКТЯБРЬСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕВОЛЮЦЕ 70 ШУ ДИЗАР

8.15 — Республикански газетий обзор. Передачай программа. Хаоттам.
8.30 — 9.00 — Иллеши халхараши
15.30 — «Рапорт луш ба республика къахьегамхой» (нохчий меттала).
15.45 — 16.00 — «Хьона, Даьхе, тха уйлаши гIулакхаши».
17.15 — «Новкъостий цIейца даькъала бувцар». Музыкальни передача. (гIалгIай меттала).
18.00 — 19.00 — ЦIей дездеш я йиъ орден лелаю Нохч-ГIалгIайче. ЦIейна хетаь йола передача (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

УКВ

19.00 — Нохч-ГIалгIай музыка концерт.

8 НОЯБРЬ

7.15 — Республиканский газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Хоамаш. Хаоттам.
8.25 — 9.00 — «Тха музыкальни моаршалаш»
11.20 — 12.00 — ДIалокх Албаков Амира.
15.15 — 15.30 — «Октябра — къахьегама совгIаташ». (гIалгIай меттала).
16.00 — «Школьни глобус».
16.30 — 17.00 — «Къона смена». (нохчий меттала).
18.00 — 19.00 — Иллеца доттагIал долчарна лаьрхIа концерт (нохчий меттала).

УКВ

19.00 — Иллеш, мелодеш, халхараш.
19.25 — Сайрийнара концерт.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!

ДІАХЬОШ ДА 1988 ШЕРА

«СЕРДАЛО»

ГАЗЕТ ЯЗДАЙТАЛГА

Газет язду «Союзпечатан» ерригача отделенешкен агентствашкен, предприятешкарча, учреждененешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Шера газет яздайтара мах 4 соми 8 кепиги ба. Из кхо ца деш, кхоаненга дехкаш тIехьа а ца доахаш, ханнахьа «Сердало» яздайта шоашта!

Хаоттам

Тахан республике гIоллен Грознен морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 3—8, Грозне 5—7 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лаьгIо догIа а делхаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура дийнахьа а бийсана а юкъера лаьрхIача —2 +3 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-64, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей ерей, шоаттей денношка